

II

(Akty o charakterze nieustawodawczym)

DECYZJE

DECYZJA KOMISJI

z dnia 27 marca 2012 r.

w sprawie środków nr SA. 26909 (2011/C) wdrożonych przez Portugalię na rzecz restrukturyzacji Banco Português de Negócios (BPN)

(notyfikowana jako dokument nr C(2012) 2043)

(Jedynie tekst w języku portugalskim jest autentyczny)

(Tekst mający znaczenie dla EOG)

(2012/660/UE)

KOMISJA EUROPEJSKA,

uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w szczególności jego art. 108 ust. 2 akapit pierwszy,

po wezwaniu zainteresowanych stron do przedstawienia uwag⁽¹⁾ zgodnie z przywołanym art. 108 ust. 2 Traktatu i uwzględniając otrzymane odpowiedzi,

a także mając na uwadze, co następuje:

1. Procedura

(1) W dniu 2 listopada 2008 r. rząd Portugalii zatwierdził projekt ustawy w sprawie nacjonalizacji udziałów stanowiących kapitał podstawowy Banco Português de Negócios, S.A. (zwanego dalej „BPN” lub „bankiem”). Ustawę tę opublikowano w dniu 11 listopada 2008 r. jako ustawę nr 62-A/2008 („ustawa w sprawie nacjonalizacji”). Do nacjonalizacji BPN doszło w dniu 12 listopada po cenie zerowej.

(2) W dniu 5 listopada 2008 r. władze portugalskie poinformowały Komisję o zatwierdzeniu projektu ustawy przez rząd Portugalii. W dniach 11 i 13 listopada 2008 r. poinformowały one Komisję o publikacji ustawy w sprawie nacjonalizacji.

(3) Komisja natychmiast zażądała przedstawienia dalszych informacji na temat wszelkich środków pomocy państwa, które mają zostać udzielone BPN w ramach procedury nacjonalizacji, oraz przedstawienia planu restrukturyzacji BPN.

(4) Portugalia nie zgłosiła wcześniej żadnego ze środków przyznanych BPN przez państwo. Portugalia poinformowała Komisję o tych środkach ze znacznym opóźnieniem, dopiero po wielokrotnych wezwaniach, aby to uczyniła.

(5) W tym kontekście w dniu 14 listopada 2008 r. Komisja wystosowała wezwania do udzielenia informacji dotyczących szczególnych środków pomocy państwa przyznanych BPN oraz do przedstawienia planu restrukturyzacji. Następnie w dniach 5 stycznia oraz 23 i 29 kwietnia 2009 r. Komisja wysłała ponaglenia.

(6) Władze portugalskie odpowiedziały na wezwania do udzielenia informacji w dniach 8 stycznia, 28 kwietnia i 23 czerwca 2009 r., nie udzielając informacji dotyczących specjalnych środków pomocy państwa na rzecz BPN ani nie dostarczając planu restrukturyzacji. W piśmie z dnia 23 czerwca 2009 r. władze portugalskie wskazały, że rozważają możliwość rozdzielenia aktywów BPN i sprzedaży banku.

(7) Komisja powtórzyła wezwanie do udzielenia informacji w dniach 17 lipca, 4 i 14 września oraz 30 listopada 2009 r., a także 5 lutego i 16 marca 2010 r.

(8) Władze portugalskie udzieliły odpowiedzi w dniu 14 sierpnia 2009 r., wskazując, że zabezpieczone gwarancją państwa papiery komercyjne o łącznej wartości 2 mld EUR miały zostać wyemitowane przez BPN i subskrybowane przez Caixa Geral de Depósitos („CGD”). Według władz portugalskich gwarancja wynikała bezpośrednio z ustawy w sprawie nacjonalizacji,

⁽¹⁾ Dz.U. C 371 z 20.12.2011, s. 14.

- a zatem nie mogła stanowić pomocy państwa. W dniu 12 października 2009 r. władze portugalskie przesyłały dalsze informacje dotyczące interwencji ze strony CGD i państwa. Władze portugalskie przedstawiły dodatkowe informacje w dniach 21 listopada 2009 r., 17 i 18 lutego oraz 31 marca 2010 r.
- (9) Po spotkaniu z władzami portugalskimi w dniu 16 czerwca 2010 r. dnia 12 sierpnia 2010 r. Komisja ponownie wezwała władze portugalskie między innymi do niezwłocznego przedstawienia planu restrukturyzacji BPN. Ponieważ nie przedstawiono takiego planu, w dniu 31 sierpnia 2010 r. Komisja przesyłała oficjalne ponaglenie na podstawie art. 5 ust. 2 rozporządzenia Rady (WE) nr 659/1999 z dnia 22 marca 1999 r. ustanawiającego szczegółowe zasady stosowania art. 93 Traktatu WE (obecnie art. 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej) ⁽¹⁾.
- (10) W dniu 14 września 2010 r. władze portugalskie przesyłały dokument zatytułowany „Memorando: a nacionalização, a reestruturação e a reprivatização projectada do Banco Português de Negócios, SA” (zwany dalej „memorandum z dnia 14 września 2010 r.”), w którym przedstawiono plan restrukturyzacji BPN i główne elementy procesu prywatyzacji.
- (11) Ustaliliśmy, iż w memorandum z dnia 14 września 2010 r. nadal brakuje pewnych informacji, w dniu 29 września 2010 r. Komisja przesyłała pismo, w którym wezwała władze portugalskie do przedstawienia dodatkowych informacji. W wiadomości e-mail z dnia 15 listopada 2010 r. władze portugalskie zwróciły się o przedłużenie terminu na udzielenie odpowiedzi, na co Komisja wyraziła zgodę pismem z dnia 18 listopada 2010 r. Władze portugalskie przekazały dodatkowe wyjaśnienia pismem z dnia 26 listopada 2010 r. oraz w wiadomości e-mail z dnia 25 stycznia 2011 r.
- (12) W dniu 16 lutego 2011 r. Komisja wezwała do wyjaśnienia szeregu punktów oraz do przedstawienia dalszych danych. Władze portugalskie udzieliły odpowiedzi w dniu 16 marca 2011 r.
- (13) W ramach spotkań poprzedzających podpisanie w dniu 17 maja 2011 r. protokołu ustaleń ⁽²⁾ (zwanego dalej „protokołem ustaleń”) między Portugalią a Międzynarodowym Funduszem Walutowym, Europejskim Bankiem Centralnym i Komisją Europejską Komisja odbyła spotkanie z zarządem BPN w dniu 27 kwietnia 2011 r. W protokole ustaleń przewidziano sprzedaż BPN do końca lipca 2011 r. Dlatego też w dniu 20 maja 2011 r. Komisja przesyłała wezwania do udzielenia informacji na temat restrukturyzacji banku i planowanego procesu sprzedaży. Ponieważ władze portugalskie nie udzieliły żadnej odpowiedzi, w dniu 8 lipca 2011 r. przesłano ponaglenie wraz z dodatkowym wezwaniem do udzielenia informacji w związku z doniesieniami prasowymi dotyczącymi dalszych środków państwowych przekazanych BPN w formie gwarancji państwa. W dniu 5 sierpnia 2011 r. władze portugalskie przedstawiły przegląd procesu prywatyzacji.
- (14) W dniu 10 sierpnia 2011 r. Komisja odbyła spotkanie z władzami portugalskimi. W trakcie spotkania i później w dniu 28 sierpnia 2011 r. władze portugalskie przekazały Komisji dodatkowe informacje. Komisja otrzymała dalsze informacje w dniach 14 września i 14 października 2011 r.
- (15) Decyzją z dnia 24 października 2011 r. („decyzja z dnia 24 października 2011 r.”) Komisja wszczęła postępowanie przewidziane w art. 108 ust. 2 Traktatu pod numerem sprawy SA.26909 w odniesieniu do domniemanej pomocy przyznanej BPN i Banco BIC Português S.A. („BIC”) ⁽³⁾.
- (16) Decyzję z dnia 24 października 2011 r. opublikowano w dniu 20 grudnia 2011 r. Żadne uwagi stron trzecich nie wpłynęły w terminie wynoszącym jeden miesiąc.
- (17) W dniu 9 grudnia 2011 r. Portugalia przekazała Komisji umowę ramową zawartą między BIC a władzami portugalskimi w tym samym dniu (zwaną dalej „umową ramową”).
- (18) W dniu 20 stycznia 2012 r. Portugalia przekazała swoją odpowiedź na uwagi zawarte w decyzji z dnia 24 października 2011 r. Tego samego dnia władze portugalskie przekazały również dodatkowe informacje, w tym nowy plan restrukturyzacji BPN (zwany dalej „planem restrukturyzacji ze stycznia 2012 r.”) oraz odpowiedź na dodatkowe pytania, które Komisja zadała w dniu 21 grudnia 2011 r. w odniesieniu do umowy ramowej. W dniu 3 lutego 2012 r. informacje te uzupełniono o plan operacyjny i przywrócenia rentowności sporządzony przez BIC, który dalej do celów niniejszej decyzji uznaje się za integralną część planu restrukturyzacji ze stycznia 2012 r. Dalsze informacje przedstawiono w dniach 10, 17 i 23 lutego 2012 r. w odpowiedzi na dodatkowe pytania, które Komisja skierowała do władz portugalskich w dniach 8, 14 i 17 lutego 2012 r. W dniu 16 marca 2012 r. Portugalia przedstawiła Komisji serię zobowiązań.

⁽¹⁾ Dz.U. L 83 z 27.3.1999, s. 1.

⁽²⁾ Portugalia, „Memorandum Of Understanding On Specific Economic Policy Conditionality” (Protokół ustaleń dotyczący szczegółowych warunków w zakresie polityki gospodarczej), z dnia 17 maja 2011 r., http://ec.europa.eu/economy_finance/eu_borrower/mou/2011-05-18-mou-portugal_en.pdf.

⁽³⁾ BIC jest małym bankiem prowadzącym działalność w Portugalii od 2008 r. Więcej szczegółowych informacji na jego temat przedstawiono w pkt (53).

(19) Podczas postępowania miały miejsce liczne wymiany informacji, telekonferencje i spotkania między państwem portugalskim, BPN i Komisją.

2. Opis beneficjentów i środków pomocy

2.1 Beneficjent i jego trudności

(20) BPN jest instytucją finansową z siedzibą w Portugalii świadczącą szeroki zakres usług bankowych. BPN znacjonalizowano w dniu 11 listopada 2008 r. i wówczas bank posiadał sieć obejmującą 213 oddziałów (z czego 4 we Francji), około 2 200 pracowników, zaś łączna wartość jego aktywów wynosiła 6,6 mld EUR, co stanowiło około 2 % wartości wszystkich aktywów portugalskiego sektora bankowości detalicznej.

(21) Według władz portugalskich ⁽¹⁾ od lata 2008 r. BPN miał problemy z płynnością, a w dniu 18 lipca 2008 r. agencja ratingowa Moody's obniżyła jego rating z Baa1 do Baa3 ⁽²⁾. Chociaż pod koniec sierpnia BPN wykazywał nadwyżkę płynności w wysokości 316 mln EUR, do dnia 22 października 2008 r. odnotował poważny niedobór płynności w wysokości 831 mln EUR, a jego rachunek depozytowy w Banku Portugalii („BP”) odbiegał znacznie od średnich kwot, które musiałyby utrzymać, aby spełniać limity ustanowione w przepisach. Na tym etapie w październiku 2008 r. podjęto szereg inicjatyw, aby bank mógł przewyciężyć problemy z płynnością, których doświadczał, oraz aby zapobiec zaleganiu z płatnościami, w szczególności za sprawą przyznania szczególnej pomocy w zakresie płynności w postaci kredytów oraz za sprawą innych operacji dokonanych przez BP oraz przez będące własnością państwa CGD ⁽³⁾.

(22) Z uwagi na wielkość łącznych strat BPN władze portugalskie uznały, iż w świetle „wysokiego ryzyka, na jakie narażone byłoby [BP i CGD]” przyznanie dalszej pomocy na utrzymanie płynności finansowej jest niewykonalne ⁽⁴⁾. Akcjonariusze BPN przedstawili plan, który rząd uznał jednak za niewykonalny na podstawie opinii BP wydanej w dniu 30 października 2008 r. Ponieważ BPN nie spełniał już wymogów dotyczących wypłacalności ze względu na wysoki poziom utraty wartości ⁽⁵⁾, rząd przedstawił Parlamentowi wniosek w sprawie nacjonalizacji BPN po cenie zerowej ⁽⁶⁾. Wniosek ten zatwierdzono w dniu 11 listopada 2008 r. ustawą nr 62-A/2008 („ustawa w sprawie nacjonalizacji”).

(23) Według władz portugalskich utrata wartości wynikała z nieprawidłowości i nielegalnych praktyk wykrytych

przez BP i w ramach audytów zewnętrznych przeprowadzonych w czerwcu 2008 r., które następnie opisano w sprawozdaniu BP z 2009 r. jako stanowiące „stałe i umyślne przypadki nadużyć dokonywane na najwyższym szczeblu zarządu grupy” ⁽⁷⁾. Praktyki te doprowadziły do wszczęcia dochodzeń i szeregu postępowań w sprawie naruszenia administracyjnego („processos de contra-ordenação”) oraz do wniesienia skargi do Biura Prokuratora Generalnego Republiki.

(24) Na mocy ustawy w sprawie nacjonalizacji CGD powierzono zadanie polegające na zarządzaniu BPN, mianowaniu członków organów zarządzających BPN oraz ustanowieniu celów w zakresie zarządzania BPN w terminie 60 dni od daty nacjonalizacji. Ponadto w ustawie w sprawie nacjonalizacji przewidziano również, że wszelkie środki pomocy w uzyskaniu kredytu lub wsparcia płynności podjęte przez CGD „na rzecz BPN w związku z nacjonalizacją lub w zastępstwie państwa (...) zabezpiecza się gwarancją państwa” ⁽⁸⁾.

2.2 Środki w zakresie wsparcia finansowego przyznane przed nacjonalizacją

(25) Przed nacjonalizacją w listopadzie 2008 r. BPN skorzystał już z szeregu środków wsparcia finansowego opisanych przez władze portugalskie jako „specjalne środki w zakresie pomocy na utrzymanie płynności” ⁽⁹⁾. W dniu 17 lutego 2010 r. władze portugalskie poinformowały Komisję, że w okresie do dnia 30 października 2008 r. BPN otrzymał specjalne środki wsparcia płynności zarówno od CGD, jak i BP na łączną kwotę 501,6 mln EUR, na które składały się cztery kredyty udzielone BPN przez CGD na łączną kwotę 315 mln EUR ⁽¹⁰⁾ i awaryjne wsparcie płynnościowe przyznane w październiku 2008 r. przez BP na łączną kwotę 186,6 mln EUR ⁽¹¹⁾.

(26) Chociaż BP otrzymał zwrot środków po nacjonalizacji, spłata czterech kredytów udzielonych przez CGD nastąpiła dopiero w dniu 9 marca 2009 r. wraz z emisją pierwszego papieru komercyjnego przez BPN.

⁽¹⁾ Nota w sprawie Banco Português de Negócios z dnia 17 lutego 2010 r.

⁽²⁾ Zob. na przykład pkt 96 sprawozdania Banku Portugalii z 2008 r. dotyczącego stabilności finansowej.

⁽³⁾ CGD jest bankiem w całości należącym do państwa portugalskiego.

⁽⁴⁾ Nota w sprawie Banco Português de Negócios z dnia 17 lutego 2010 r., s. 4.

⁽⁵⁾ Przedmiotową utratę wartości oszacowano po nacjonalizacji na „osiągającą poziom powyżej 20 % całkowitej wartości aktywów posiadanych w tym czasie przez BPN”, zob. memorandum z dnia 14 września 2010 r., s. 17.

⁽⁶⁾ Zgodnie z ocenami zarówno Deutsche Bank, a jak i Deloitte w dniu nacjonalizacji wartość aktywów i wartość finansowa BPN były ujemne.

⁽⁷⁾ Sprawozdanie Banku Portugalii z 2008 r. dotyczące stabilności finansowej przywołane na s. 16 memorandum z dnia 14 września 2010 r.

⁽⁸⁾ Art. 2 ust. 9 ustawy w sprawie nacjonalizacji.

⁽⁹⁾ Zob. s. 3 dokumentu przesłanego przez władze portugalskie zatytułowanego „Nota: Banco Português de Negócios, S.A.” z dnia 17 lutego 2010 r.

⁽¹⁰⁾ W październiku 2008 r. CGD podpisał z BPN trzy umowy na kredyty krótkoterminowe: (i) w dniu 9 października 2008 r. na kwotę 200 mln EUR zabezpieczoną zastawem na określonych aktywach oraz przyrzeczeniem przekazania praw z tytułu hipoteki do budynków kontrolowanych przez BPN; (ii) w dniu 28 października 2008 r. na dodatkową kwotę 15 mln EUR oraz (iii) w dniu 29 października 2008 r. w postaci nowego kredytu na 20 mln EUR. CGD udzielił czwartego kredytu krótkoterminowego do celów zapewnienia płynności BPN na dodatkową kwotę 80 mln EUR; odnośną umowę podpisano w dniu 3 listopada 2008 r. Wszystkich czterech kredytów udzielono według jednomiesięcznej stopy Euribor powiększonej o spread wynoszący 1 %; w przypadku drugiego, trzeciego i czwartego kredytu przysługiwały te same prawa w zakresie zabezpieczenia jak w przypadku pierwszego kredytu na kwotę 200 mln EUR.

⁽¹¹⁾ Zgodnie z dokumentem „Nota on BPN” z dnia 17 lutego 2010 r. instrument awaryjnego wsparcia płynnościowego przyznano w dniu 17 października 2008 r., a następnie powiększono w dniu 27 października 2008 r.

2.3 Środki wsparcia finansowego po nacjonalizacji

- (27) W marcu 2009 r. BPN wyemitował papiery komercyjne z gwarancją subskrypcji przez CGD oraz gwarancją państwa na łączną kwotę 2 mld EUR. O przedmiotowych gwarancjach państwa poinformowano Komisję dopiero w dniu 14 sierpnia 2009 r.
- (28) W piśmie z dnia 17 lutego 2010 r. władze portugalskie wspomniały również, że w dniu 27 października 2009 r. upoważniono CGD do subskrypcji kolejnych papierów komercyjnych zabezpieczonych gwarancją państwa na kwotę 1 mld EUR. Następnie w wiadomości e-mail z dnia 14 czerwca 2010 r. Komisja otrzymała dalsze informacje, zgodnie z którymi łączna wartość gwarancji państwa na zabezpieczenie papierów komercyjnych wyemitowanych przez BPN i subskrybowanych przez CGD wzrosła do 4 mld EUR, ponieważ w kwietniu 2010 r. zorganizowano trzecią emisję papierów komercyjnych BPN, które CGD subskrybowało na kwotę 1 mld EUR.
- (29) W tym kontekście należy zauważyć, że od momentu nacjonalizacji w listopadzie 2008 r. do czerwca 2011 r. BPN stale korzystał z instrumentów kredytowych

rynku pieniężnego przyznanych mu przez CGD. W dniu 28 lutego 2009 r. kwoty należne CGD ze strony BPN w ramach tych instrumentów krótkoterminowych osiągnęły wartość w przybliżeniu 2,2 mld EUR. Z danych przedstawionych przez władze portugalskie wynika, że kwoty te zmniejszono poprzez emisję papierów komercyjnych, o których mowa w pkt (27) i (28) ⁽¹⁾.

- (30) Do czerwca 2011 r. wartość ekspozycji BPN wobec CGD w instrumentach rynku pieniężnego wynosiła w przybliżeniu 1 mld EUR. Mimo że dokonywano codziennego finansowania, zdaniem władz portugalskich miało ono charakter strukturalny o dłuższych terminach zapadalności ⁽²⁾ i również zostało zastąpione czwartą, ostatnią emisją papierów komercyjnych z czerwca 2011 r. w ramach rozpoczęcia dwóch emisji – każda o wartości 500 mln EUR.
- (31) Z danych dostarczonych przez władze portugalskie w dniu 3 lutego 2012 r. wynika, że pozostająca kwota należna CGD ze strony BPN (oprócz emisji papierów komercyjnych) wynosiła 433,7 mln EUR w dniu 31 grudnia 2011 r. i 232 mln EUR w dniu 31 stycznia 2012 r.

Tabela 1

Przegląd płynności uzyskanej przez BPN od CGD, stan na dzień 31 grudnia 2011 r.

	Zabezpieczone bezpośrednią gwarancją państwa	Kredyty udzielone przez CGD (niezabezpieczone bezpośrednią gwarancją państwa)	Ogółem
BPN	1 400 000 000,00	433 732 654,56	1 833 732 654,56
Spółki celowe ⁽¹⁾	3 100 000 000,00	795 111 660,00	3 895 111 660,00
Ogółem	4 500 000 000,00	1 228 844 314,56	5 728 844 314,56

Źródło: Władze portugalskie

⁽¹⁾ Z rachunkowego punktu widzenia spółki celowe zostały oddzielone od BPN w dniu 31 grudnia 2010 r. i formalnie przejęte bezpośrednio przez państwo w dniu 15 lutego 2012 r.

- (32) Należy zauważyć, że na mocy art. 2 ust. 9 ustawy w sprawie nacjonalizacji wszystkie linie kredytowe lub instrumenty płynnościowe zaoferowane BPN przez CGD w kontekście nacjonalizacji mają być objęte gwarancją państwa portugalskiego.
- (33) Oczywiście jest zatem, że wszystkie kwoty zawarte w tabeli 1 powyżej były objęte gwarancją państwa zgodnie z art. 2 ust. 9 ustawy w sprawie nacjonalizacji oraz różnymi postanowieniami wydanymi przez Sekretarza Stanu ds. Skarbu Państwa i Finansów. Wynagrodzenie z tytułu gwarancji państwa ustalono na poziomie 0,2 % rocznie.

2.4 Restrukturyzacja BPN

Plan restrukturyzacji z 2010 r.

- (34) W dniu 16 września 2010 r. władze portugalskie przesyłały Komisji wstępny plan restrukturyzacji z dnia 13 września 2010 r. (zwany dalej „planem restrukturyzacji z 2010 r.”).

- (35) W planie tym władze portugalskie wyjaśniły swój zamiar podziału BPN na bank zachowujący dobre aktywa i na bank likwidujący złe aktywa, a następnie podjęcia próby sprzedaży banku zachowującego dobre aktywa.

Zakres reprivatyzacji banku: utworzenie spółek celowych

- (36) Państwo chciało dokonać sprzedaży „banku zachowującego dobre aktywa” BPN S.A., który miał być wyłącznie bankiem detalicznym, w ramach procedury otwartej. Procedura ta miała zostać przeprowadzona na podstawie zaproszenia do wyrażenia zainteresowania, którego specyfikacje („Caderno de Encargos”) władze portugalskie zatwierdziły w dniu 16 sierpnia 2010 r. ⁽³⁾.

⁽¹⁾ Zob. s. 32 planu restrukturyzacyjnego ze stycznia 2012 r.

⁽²⁾ Zob. s. 28 planu restrukturyzacyjnego ze stycznia 2012 r.

⁽³⁾ Resolução do Conselho de Ministros n.º 57-B/2010 w sprawie reprivatyzacji BPN. W listopadzie 2009 r. zatwierdzono dekret z mocą ustawy określający ramy prawne do celów prywatyzacji BPN.

- (37) W ramach planu restrukturyzacji z 2010 r. szereg aktywów i pasywów BPN miało pozostać poza zakresem reprivatyzacji i miały one zostać przeniesione do trzech nowych spółek celowych – Parvalorem, Parups oraz Parparticipadas. Przedmiotowe spółki celowe miałyby na początku pozostać częścią BPN, a po sprzedaży zostałyby przekazane państwu. Pożyczki i kredyty zostałyby przeniesione do Parvalorem, nieruchomości i fundusze inwestycyjne do Parups, a jednostki zależne do Parparticipadas. Władze portugalskie wyceniły łączną wartość aktywów, które miały zostać przeniesione do spółek celowych, na kwotę 3 885 mln EUR, z czego 2 507 mln EUR przeniesiono do Parvalorem, 1 228 mln EUR do Parups i 150 mln EUR do Parparticipadas.
- (38) Kredyty przeniesiono według wartości nominalnej, jednostki uczestnictwa funduszy inwestycyjnych, papiery wartościowe i nieruchomości miały zostać przekazane po cenie zakupu, natomiast przedsiębiorstwa będące własnością BPN – według ich wartości księgowej. Władze portugalskie oszacowały, że łącznie utrata wartości na grudzień 2010 r. wynosiła 1 798 mln EUR, na co składały się następujące elementy: (i) kredyty: 1 474 mln EUR; (ii) nieruchomości: 16 mln EUR; (iii) jednostki uczestnictwa funduszy inwestycyjnych: 247 mln EUR; oraz (iv) papiery wartościowe: 61 mln EUR. Zgodnie z informacjami przekazanymi przez władze portugalskie w dniu 20 stycznia 2012 r. aktywa te przeniesiono do spółek celowych w dniach 23 i 30 grudnia 2010 r.⁽¹⁾. Spółki celowe pozostały jednak częścią BPN do dnia 15 lutego 2012 r., kiedy to usunięto je z BPN i przeniesiono do innego przedsiębiorstwa kontrolowanego przez państwo.
- (39) Według władz portugalskich przeniesienia aktywów do spółek celowych dokonano na podstawie obiektywnych kryteriów, uwzględniając wielkość utraty wartości oraz fakt, że określone rodzaje działalności nie miały podstawowego znaczenia dla BPN po nacjonalizacji (kredyt konsumencki, bank inwestycyjny, zarządzanie aktywami, zarządzanie funduszami inwestycyjnymi, działalność ubezpieczeniowa i międzynarodowa). BPN miał stać się bankiem czysto detalicznym o zmniejszonej ekspozycji na niepewność finansowania hurtowego.
- (40) Spółki celowe sfinansowały nabycie aktywów za pomocą dwóch linii finansowania na kwotę 3 895 mln EUR, na które składały się obligacje zabezpieczone gwarancją państwa na kwotę 3 100 mln EUR nabyte przez CGD oraz kredyty udzielone przez CGD zabezpieczone aktywami na łączną wartość 795 mln EUR. Dzięki przychodom ze sprzedaży aktywów spółkom celowym BPN mógł spłacić 3 900 mln EUR środków finansowania, które uzyskał od CGD, tj. papiery komercyjne na kwotę 3 600 mld EUR z początkowej kwoty 4 mld EUR (co oznacza, że gwarantowane przez państwo papiery komercyjne na kwotę 400 mln EUR pozostałyby niespłacone przez BPN), a także kredyty krótkoterminowe na rynku pieniężnym na kwotę 300 mln EUR.
- (41) Po przeniesieniu aktywów suma bilansowa BPN zmniejszyła się o około 30 %.
- (42) Zgodnie z informacjami uzyskanymi od władz portugalskich, aby umożliwić BPN spełnienie wymogów prawnych i regulacyjnych (tj. osiągnięcie kapitału podstawowego Tier I w wysokości 9 % wymaganego na 2011 r.⁽²⁾) oraz biorąc pod uwagę fakt, że po przeniesieniu aktywów do spółek celowych kapitał własny BPN nadal byłby ujemny, państwo musiałoby dokapitalizować BPN kwotą około 417 mln EUR⁽³⁾.

Pierwsze dwa wezwania do reprivatyzacji

- (43) Na podstawie wycen przeprowadzonych przez konsultantów będących stroną trzecią, tj. Deloitte ([...] (*) mln EUR) i Deutsche Bank ([...] mln EUR), cenę podstawową dla BPN (z wyłączeniem aktywów, które miały zostać przeniesione do spółek celowych) ustalono w zaproszeniu do składania ofert opublikowanym przez Portugalię na kwotę 171,1 mln EUR. W międzyczasie nowy, ustanowiony przez CGD zarząd BPN rozpoczął proces restrukturyzacji banku. W okresie od grudnia 2008 r. do grudnia 2010 r. zmniejszono koszty operacyjne o [1–10] %; działalność BPN ograniczono w celu stworzenia banku w pełni skoncentrowanego na detalicznej bankowości komercyjnej. To ograniczenie działalności częściowo wynikało ze spadku depozytów w następstwie nacjonalizacji, ale również z przeniesienia aktywów do trzech spółek celowych. Dzięki zastosowaniu tych środków w 2010 r. ograniczono straty do [50–150] mln EUR, w porównaniu z [150–250] mln EUR w 2009 r. Z początkiem 2009 r. nowy zarząd, chcąc poprawić wizerunek banku i rozszerzyć ofertę produktów, przystąpił do wprowadzania [...] nowych produktów i realizacji nowych kampanii. Nowy zarząd podjął również działania na rzecz udoskonalenia systemów zarządzania ryzykiem i kontroli wewnętrznej banku.
- (44) W odpowiedzi na pierwsze dwa wezwania do prywatyzacji nie zgłosiły się żadne zainteresowane strony w terminach do dnia 30 września i 30 listopada 2010 r.
- (45) W związku z niepowodzeniem procedury przetargowej w styczniu 2011 r. Portugalia poinformowała o zamiarze restrukturyzacji BPN w celu zwiększenia jego niezależności od CGD poprzez powołanie nowej rady dyrektorów niezależnej od CGD. Portugalia starała się również przyspieszyć przywrócenie normalnego funkcjonowania BPN poprzez przededefiniowanie marki i identyfikacji wizualnej banku oraz poprzez wzmocnienie planu naprawczego za pomocą cięć kosztów i zwiększenia dynamiki handlowej. Pomimo wystosowania szeregu wezwań Komisja nie otrzymała jednak żadnego aktualnego planu restrukturyzacji.
- (46) W protokole ustaleń z dnia 17 maja 2011 r. rząd zobowiązał się do rozpoczęcia nowego procesu prywatyzacji.

⁽²⁾ Zob. dokument „Aviso de Banco de Portugal n° 3/2011”, w którym zobowiązuje się instytucje kredytowe do osiągnięcia na zasadzie skonsolidowanej współczynnika kapitału podstawowego Tier I w wysokości 9 % do dnia 31 grudnia 2011 r.

⁽³⁾ Zob. odpowiedź władz portugalskich z dnia 17 lutego 2012 r., pytanie 7.

(*) Dane poufne.

⁽¹⁾ Zob. s. 35 planu restrukturyzacyjnego ze stycznia 2012 r.

(47) W przedmiotowym protokole ustaleń władze portugalskie zobowiązały się do „rozpoczęcia procedury sprzedaży Banco Português de Negócios (BPN) w trybie przyspieszonym oraz bez ustalonej ceny minimalnej. W tym celu przedstawia się Komisji nowy plan do zatwierdzenia zgodnie z regułami konkurencji. Nabywca ma zostać znaleziony najpóźniej do końca lipca 2011 r. Aby ułatwić sprzedaż, trzy istniejące spółki celowe posiadające aktywa zagrożone i niezwiązane z podstawową działalnością BPN oddzielono od BPN oraz umożliwiono przeniesienie większej liczby aktywów do tych spółek w ramach negocjacji z potencjalnymi nabywcami. BPN wprowadza również kolejny program obejmujący ambitniejsze środki w zakresie cięcia kosztów w celu zwiększenia swojej atrakcyjności dla inwestorów. Po znalezieniu rozwiązania zabezpieczone gwarancjami państwa wiarytelności CGD wobec BPN oraz wszystkie powiązane spółki celowe zostaną przejęte przez państwo zgodnie z harmonogramem, który zostanie wówczas ustalony”⁽¹⁾.

Sprzedaż na rzecz BIC

(48) Na początku maja 2011 r. podjęto trzecią próbę prywatyzacji bez ustalonej ceny minimalnej w celu znalezienia nabywcy BPN do dnia 31 lipca 2011 r., jak uzgodniono w protokole ustaleń.

(49) Przeprowadzono procedurę przetargową, w trakcie której nawiązano kontakty z potencjalnymi zainteresowanymi nabywcami. Sporządzono również przegląd możliwości inwestycyjnych („IOO” – Investment Opportunity Overview). Zgodnie z IOO zainteresowane strony musiały przedstawić ofertę obejmującą do 100 % udziałów BPN, mogły jednak wnioskować o usunięcie z bilansu BPN dodatkowych aktywów i pasywów. Mogły one również wnieść o przygotowanie scenariuszy zakładających większe dokapitalizowanie. BPN podpisał z potencjalnymi oferentami memorandum regulujące zasady postępowania, co umożliwiło im dostęp do pomieszczenia do przeglądania danych utworzonego w dniu 15 czerwca 2011 r. na okres pięciu tygodni.

(50) Do dnia 20 lipca 2011 r. złożono cztery wiążące oferty. Rady dyrektorów CGD i BPN dokonały analizy tych ofert i przedstawiły swoją opinię akcjonariuszowi, tj. państwu, do dnia 25 lipca 2011 r.

(51) Odrzucono trzech z czterech oferentów, którzy przedstawili wiążące oferty. Według władz portugalskich dwóch oferentów (Montepio i Aníbal Ribeiro) nie spełniało wymogów memorandum podpisanego z BPN⁽²⁾. Oferta Montepio nie dotyczyła nabycia udziałów BPN, a jedynie wybranych aktywów i pasywów, natomiast Aníbal Ribeiro nie przedstawił wystarczających dowodów na posiadanie zdolności kierowniczych i finansowych pozwalających na prowadzenie banku. Trzecia oferta,

przedstawiona przez NEI⁽³⁾, spełniała wymogi memorandum, nie zawierała jednak wystarczających dowodów na posiadanie zdolności pozwalających na prowadzenie banku ani na posiadanie zdolności finansowej do przejęcia przyszłych potrzeb kapitałowych BPN.

(52) Na podstawie jedynej ważnej oferty przedstawionej w ramach procedury przetargowej, którą złożył BIC w dniu 20 lipca 2011 r. („oferta BIC z dnia 20 lipca 2011 r.”), w dniu 31 lipca 2011 r. rząd podjął decyzję o kontynuowaniu wyłącznych negocjacji z BIC.

(53) BIC otrzymał od BP zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie bankowości komercyjnej w dniu 9 października 2007 r., a w maju 2008 r. faktycznie rozpoczął działalność, koncentrując się głównie na obszarach bankowości korporacyjnej i prywatnej. Główni akcjonariusze BIC to grupa inwestorów z Angoli, a także udziałowcy portugalscy, tacy jak Amorim Projectos SGPS, SA (posiadające udział w wysokości 25 %). Według stanu na grudzień 2010 r. obrót BIC wynosił 389 mln EUR, przy czym łączna wartość aktywów wynosiła 1 mld EUR, natomiast na dzień 31 marca 2011 r. BIC posiadał kapitał w wysokości 32 mln EUR oraz 7 oddziałów. Zgodnie z informacjami przekazanymi przez Portugalię udział BIC w rynku w segmentach, w których prowadzi on działalność, wynosi mniej niż 1 %⁽⁴⁾.

Warunki sprzedaży

(54) Zgodnie z informacjami przekazanymi przez władze portugalskie po złożeniu przez BIC oferty z dnia 20 lipca 2011 r.⁽⁵⁾ przeprowadzono z BIC negocjacje zakończone podpisaniem w dniu 9 grudnia 2011 r. umowy ramowej o sprzedaż BPN na rzecz BIC⁽⁶⁾.

(55) W ofercie BIC z dnia 20 lipca 2011 r. określono jedynie ogólne warunki i przewidziano:

(i) dokapitalizowanie przez państwo w celu umożliwienia BPN osiągnięcia współczynnika kapitału podstawowego Tier I w wysokości [9–18] % powiększonego o [100–300] mln EUR;

(ii) usunięcie części kredytów wybranych przez BIC w celu osiągnięcia wskaźnika kredytów do depozytów wynoszącego [110–150] %;

(iii) przeniesienie poza BPN wszystkich kredytów zagrożonych przekraczających próg w przybliżeniu [...] mln EUR (szacunkowy poziom tworzenia rezerw na kredyty w BPN);

⁽³⁾ Núcleo Estratégico de Investidores (NEI), grupa inwestorów.

⁽⁴⁾ Zob. dokument przesłany przez władze portugalskie zatytułowany „Plano Revisto” z dnia 20 stycznia 2012 r., s. 125.

⁽⁵⁾ Minuta de contrato de compra e venda das acções no âmbito da reprivatização do Banco Português de Negócios, S.A.

⁽⁶⁾ Zgodnie z art. 2.5 lit. c) umowy ramowej umowa zostałaby rozwiązana, gdyby nie sfinalizowano sprzedaży do dnia 31 marca 2012 r. (z zastrzeżeniem możliwości przedłużenia tego terminu przez BIC).

⁽¹⁾ Pkt 2.10 i 2.11 protokołu ustaleń.

⁽²⁾ Memorandum, w którym określono zasady procedury, zostało podpisane przez BPN i strony, które zadeklarowały zainteresowanie wejściem do biura danych.

- (iv) prawo BIC do usunięcia z bilansu BPN dodatkowych aktywów i pasywów (np. kredytów udzielonych instytucjom kredytowym, aktywów finansowych, nieruchomości, niektórych rezerw, innych aktywów i innych pasywów), które uzyskano poza zakresem zwykłej działalności;
- (v) przeniesienie poza BPN wybranych przez BIC depozytów, które nie odzwierciedlają warunków rynkowych;
- (vi) udzielenie wsparcia płynności na rzecz BIC przez CGD w wysokości do [150–650] mln EUR na okres [...] lat oprocentowanego według [...] miesięcznej stopy Euribor. Kwota ta zostałaby powiększona w przypadku spadku wartości depozytów poniżej [...] mld EUR;
- (vii) utrzymanie 500–600 pracowników BPN (z około 1 600 pracowników) oraz 160–170 oddziałów w placówkach należących do banku lub objętych umowami leasingowymi o terminie wymagalności do 12 miesięcy;
- (viii) przeniesienie na państwo kosztów związanych ze sporami, oraz
- (ix) cenę nabycia wynoszącą 30 mln EUR do uiszczenia przez BIC.
- (56) W wyniku negocjacji, które trwały około pięć miesięcy, w umowie ramowej przewiduje się:
- (i) dokapitalizowanie przez państwo w celu osiągnięcia minimalnego poziomu kapitału i dodatkowego poziomu wymaganego przez BIC – BIC zażądał, aby ostateczny poziom kapitału po wprowadzeniu zaproponowanych przez niego korekt bilansu wyniósł [200–400] mln EUR ⁽¹⁾;
- (ii) usunięcie części kredytów w BPN innych niż te kredyty, które zostały już przeniesione do spółek celowych od dnia 30 grudnia 2010 r. ⁽²⁾. Usunięcie dodatkowych kredytów pozwoliłoby na osiągnięcie wskaźnika kredytów do depozytów na poziomie [110–150] %. W ofercie BIC z dnia 20 lipca 2011 r. wskaźnik ten ustalono na poziomie [110–150] %;
- (iii) prawo BIC do usunięcia z bilansu dodatkowych aktywów i pasywów (np. kredytów udzielonych instytucjom kredytowym, aktywów finansowych, nieruchomości, niektórych rezerw, innych aktywów i innych pasywów);
- (iv) prawo BIC do odsprzedaży w terminie [...] miesięcy kredytów, które są zagrożone od co najmniej [...] dni (maksymalnie do [...] wartości nominalnej całego portfela kredytów wybranego przez BIC po odliczeniu istniejących depozytów), oraz za kwotę przekraczającą poziom tworzenia rezerw ([...] mln EUR ⁽³⁾) ⁽⁴⁾;
- (v) prawo BIC do przenoszenia depozytów po cenach na poziomie co najmniej [...] punktów bazowych powyżej właściwej stopy referencyjnej ⁽⁵⁾ lub do otrzymania od państwa różnicy w postaci wynagrodzenia ⁽⁶⁾;
- (vi) prawo BIC do żądania przeniesienia, przed zamknięciem, innych aktywów i pasywów BPN, takich jak kredyty udzielone instytucjom kredytowym, rzeczowe aktywa trwałe i aktywa finansowe itp.;
- (vii) udzielenie wsparcia płynności na rzecz BIC przez CGD do [> 2013 r.] w wysokości do [150–350] mln EUR oprocentowanego według [...] miesięcznej stopy Euribor ⁽⁷⁾ powiększonej o spread wynoszący [...] punktów bazowych. Przedmiotowe wsparcie płynności zostałoby udostępnione, gdyby poziom depozytów BPN spadł poniżej wartości [...] mld EUR;
- (viii) utrzymanie linii kredytowej w wysokości [150–500] mln EUR udostępnionej przez CGD do [> 2013 r.] w odniesieniu do bieżącego programu emisji papierów komercyjnych z trzyletnią gwarancją państwa, lecz objętej zobowiązaniem ze strony CGD do niewzywania do spłaty kredytu przed [...];

⁽³⁾ Władze portugalskie zauważają, że aktualna wartość kredytów zagrożonych wynosi [...] mln EUR na wrzesień 2011 r., zob. dokument przesłany przez władze portugalskie zatytułowany „Plano Revisto” z dnia 20 stycznia 2012 r., s. 126.

⁽⁴⁾ Według władz portugalskich istniejące rezerwy powinny gwarantować, że w praktyce BIC nie będzie korzystał z tej możliwości, ponieważ aby mógł to uczynić, poziom kredytów zagrożonych musiałby się zwiększyć w pierwszym roku po sprzedaży o około [...] %.

⁽⁵⁾ Przedmiotowa stopa referencyjna może być różna w zależności od czasu trwania i waluty depozytów (EURIBOR/LIBOR).

⁽⁶⁾ Możliwość tę przewidziano w umowie ramowej, tak aby nie obejmować BIC zakresem postanowień jakichkolwiek mniej ostrożnych decyzji podjętych przez poprzedni zarząd BPN.

⁽⁷⁾ Zgodnie z odpowiedzią władz portugalskich z dnia 2 września 2011 r. i z dokumentem przesłanym przez władze portugalskie zatytułowanym „Plano Revisto” z dnia 20 stycznia 2012 r., s. 126 BIC może korzystać z tego wsparcia płynności nie dłużej niż przez trzy lata w czteroletnim okresie wykorzystania kredytów.

⁽¹⁾ Władze portugalskie oszacowały kwotę zastrzyku kapitałowego niezbędną do osiągnięcia poziomu wymaganego przez BIC następująco: około [...] mln EUR we wrześniu 2011 r., [...] mln EUR w listopadzie 2011 r. i 600 mln EUR w styczniu 2012 r.

⁽²⁾ W dniu 15 lutego 2012 r. kontrolę nad spółkami celowymi przeniesiono z BPN na państwo.

- (ix) utrzymanie w przybliżeniu połowy pracowników BPN (co najmniej 750 z około 1 600 pracowników). Państwo pokryłoby łączny koszt zamknięcia oddziałów, które nie zostałyby przejęte przez BIC, oraz wypłaty odszkodowań dla zwolnionych pracowników lub pracowników, których miejsce zatrudnienia uległoby zmianie;
- (x) przeniesienie na państwo kosztów związanych z ryzykiem sporów;
- (xi) cenę nabycia wynoszącą 40 mln EUR do uiszczenia przez BIC;
- (xii) klauzulę dotyczącą ceny za udział z państwem 20 % zysków netto (po opodatkowaniu) w odniesieniu do zysków, które BPN ma wygenerować w ciągu następnych pięciu lat, przekraczających łącznie 60 mln EUR;
- (xiii) zobowiązanie ze strony BIC do niewypłacania akcjonariuszom dywidend ani żadnych innych równoważnych korzyści w związku z BPN przez okres pięciu lat.
- (57) Zgodnie z planem restrukturyzacji ze stycznia 2012 r. połączony podmiot wynikający ze sprzedaży BPN na rzecz BIC („połączony podmiot”) będzie rentowny po [...] latach zarówno według scenariusza odniesienia, jak i mniej korzystnego scenariusza. Szacuje się zatem, że współczynnik kapitału podstawowego Tier I połączonego podmiotu spadnie z [10–15] % aktywów ważonych ryzykiem połączonego podmiotu po pierwszym roku do [...] % po piątym roku. Prognozowany spadek byłby spowodowany ujemnymi wynikami uzyskanymi w pierwszych latach w związku z restrukturyzacją, którą ma przeprowadzić BIC, oraz z rozwojem działalności banku pod względem zmiany jego wielkości, tak aby przywrócić rentowność banku poprzez udzielanie większej liczby kredytów dla gospodarki. Restrukturyzacja obejmie inwestycje w agencje i wizerunek banku oraz w integrację procesów, procedur i organizacji, a także w technologie informacyjne. Oczekuje się, że stopa zwrotu z kapitału własnego wzrośnie z – [1–5] % w pierwszym roku do + [1–5] % w piątym roku, natomiast stopa zwrotu z aktywów wzrośnie z – [0–2] % w pierwszym roku do + [0–2] % w piątym roku.
- (58) W przypadku mniej korzystnego scenariusza charakteryzującego się wyższym poziomem kredytów zagrożonych i wyższymi kosztami finansowania oczekuje się, że współczynnik kapitału podstawowego Tier I spadnie z [10–15] % na koniec pierwszego roku do [8–12] % w piątym roku.
- (59) Ponadto w dniu 15 lutego 2012 r. państwo portugalskie dokonało zastrzyku kapitałowego na rzecz BPN na kwotę 600 mln EUR ⁽¹⁾.
- 3. Podstawy wszczęcia formalnego postępowania wyjaśniającego**
- (60) W decyzji z dnia 24 października 2011 r. Komisja wyraziła wątpliwości w kwestii, czy:
- BPN, jako podmiot połączony z nabywcą, jest rentowny;
 - pomoc przyznaną BPN ograniczono do minimum oraz czy sprzedaż na rzecz BIC była najtańszym wariantem w porównaniu ze scenariuszem zakładającym likwidację;
 - środki ograniczające zakłócenia konkurencji były wystarczające; oraz
 - proces sprzedaży wiązał się z pomocą na rzecz nabywcy.
- 4. Uwagi zainteresowanych stron**
- (61) Komisja nie otrzymała żadnych uwag od osób trzecich.
- 5. Stanowisko państwa portugalskiego**
- 5.1 *Stanowisko państwa portugalskiego w sprawie decyzji z dnia 24 października 2011 r. (decyzji o wszczęciu postępowania)*
- (62) Władze portugalskie utrzymują, że plan restrukturyzacji ze stycznia 2012 r. jest zgodny z komunikatem w sprawie restrukturyzacji. Oprócz tego planu władze portugalskie przedstawiły pismem ze stycznia 2012 r. szereg uwag dotyczących decyzji z dnia 24 października 2011 r.
- (63) Według władz portugalskich przedmiotowe trzy rodzaje środków na rzecz BPN nie stanowią pomocy państwa.
- (64) Po pierwsze, Portugalia twierdzi, że środki wsparcia przyznane BPN przed nacjonalizacją, mianowicie awaryjne wsparcie płynnościowe oraz cztery kredyty udzielone przez CGD w październiku 2008 r., nie stanowią pomocy państwa. Portugalia twierdzi, że awaryjne wsparcie płynnościowe zostało przyznane przez BP niezależnie, z oprocentowaniem według stopy odsetek karnych oraz z zabezpieczeniem ze strony BPN. Kredyty udzielone przez CGD w październiku 2008 r. zostały przyznane na warunkach rynkowych po konkurencyjnej stopie oprocentowania i z odpowiednimi gwarancjami, a zatem nie przyniosły BPN żadnej korzyści gospodarczej.

⁽¹⁾ Wiadomość e-mail otrzymana od władz portugalskich w dniu 17 lutego 2012 r. w odpowiedzi na wezwanie do udzielenia informacji z dnia 8 lutego 2012 r., pytanie 17. Jak wynika z odpowiedzi, zastrzyk kapitałowy doprowadził do spłaty kredytów udzielonych przez CGD na rynku pieniężnym na kwotę 210 mln EUR.

- (65) Po drugie, Portugalia zaprzecza zaangażowaniu pomocy państwa w finansowanie przyznane BPN przez CGD po nacjonalizacji BPN (operacje na międzybankowym rynku pieniężnym i gwarantowanie emisji papierów komercyjnych przez CGD). Portugalia twierdzi, że były to transakcje handlowe, których warunki było porównywalne z warunkami transakcji realizowanych przez ostrożnych inwestorów prywatnych. Nie przyniosły one zatem BPN żadnej korzyści gospodarczej.
- (66) Ponadto władze portugalskie uważają również, że nie przyznano żadnej pomocy państwa na rzecz BIC jako nabywcy BPN. Władze portugalskie utrzymują, że proces sprzedaży był przejrzysty, obiektywny i niedyskryminacyjny. Oferta BIC była całościowo najlepsza z ekonomicznego punktu widzenia, a zatem należy ją uznać za odzwierciedlającą cenę rynkową. Umowa ramowa podpisana w dniu 9 grudnia 2011 r. w dużym stopniu oddawała warunki zawarte w ofercie BIC z dnia 20 lipca 2011 r. Władze portugalskie uważają również, że chociaż cena sprzedaży była ujemna, jedyna alternatywa dla sprzedaży (tj. likwidacja BPN) wiązałaby się z nałożeniem na państwo większych obciążeń finansowych oraz stanowiłaby zagrożenie dla stabilności krajowego systemu finansowego.
- (67) Jednocześnie Portugalia przyznaje, że niektóre środki na rzecz BPN stanowią pomoc państwa. Są to: gwarancja państwa dla papierów komercyjnych wyemitowanych przez BPN, przeniesienie wybranych aktywów do spółek celowych w 2010 r., dokapitalizowanie BPN przeprowadzone w dniu 15 lutego 2012 r. w celu sprzedaży, a także niektóre środki przyznane w kontekście planowanej sprzedaży na rzecz BIC (takie jak gwarancja państwa dla programu emisji papierów komercyjnych, który zostanie utrzymany po sprzedaży).
- (68) Ponadto Portugalia twierdzi, że wszystkie środki stanowiące pomoc państwa są zgodne z prawem UE, ponieważ mają one na celu zaradzenie poważnym zaburzeniom w gospodarce portugalskiej zgodnie z art. 107 ust. 3 lit. b) Traktatu.
- (69) Według Portugalii plan restrukturyzacji ze stycznia 2012 r. umożliwia przywrócenie długoterminowej rentowności BPN bez konieczności dalszej pomocy. Po pierwsze, państwo dokonało restrukturyzacji BPN poprzez rozdział aktywów i przeniesienie niektórych aktywów do spółek celowych, ograniczenie obecności BPN na rynku o ponad 50 % oraz wstrzymanie działalności, która nie stanowiła podstawy funkcjonowania banku detalicznego, a także poprzez różne środki kontroli ryzyka oraz ostrożną politykę handlową. Po drugie, według prognoz BIC, po włączeniu BPN do BIC połączony podmiot powinien osiągnąć pozytywne wyniki [...] w ramach planu restrukturyzacji zarówno według scenariusza odniesienia, jak i mniej korzystnego scenariusza. Po trzecie, ujemna cena sprzedaży jest do przyjęcia, ponieważ likwidacja byłaby droższym rozwiązaniem dla państwa i stanowiłaby zagrożenie dla stabilności finansowej.
- (70) Portugalia uważa, że środki są ograniczone do minimum niezbędnego do celów zagwarantowania stabilności portugalskiego sektora finansowego oraz do przywrócenia rentowności BPN.
- (71) Ponadto Portugalia twierdzi, że scenariusz zakładający sprzedaż był jedyną alternatywą dla droższego scenariusza zakładającego likwidację. W ramach innych wariantów (włączenie do CGD i samodzielna restrukturyzacja) nie byłoby możliwe wygenerowanie wystarczających środków wyrażonych w wartości bieżącej netto na rekompensatę wstępnych inwestycji, które byłyby konieczne. Portugalia szacuje, że koszt sprzedaży na rzecz BIC wyniesie około [...]–[...] mln EUR (z wyłączeniem potencjalnego wpływu niektórych przyszłych zdarzeń warunkowych, które zdaniem Portugalii nie zaistnieją), a więc będzie mniejszy niż koszt likwidacji zgodnie z wieloma różnymi scenariuszami.
- (72) Ponadto według Portugalii udzielenie BPN wsparcie płynności poprzez gwarancję na emisję papierów komercyjnych przez BPN po nacjonalizacji było konieczne do zapewnienia ciągłości działalności banku w trakcie restrukturyzacji.
- (73) W odniesieniu do wyboru aktywów przeniesionych do spółek celowych Portugalia uważa, że wyboru tego dokonano na podstawie obiektywnych kryteriów w celu wsparcia długoterminowej rentowności BPN oraz zainteresowania potencjalnych nabywców procesem reprivatyzacji. Portugalia twierdzi również, że dalsze przeniesienia aktywów w ramach sprzedaży na rzecz BIC są właściwe dla zagwarantowania przyszłej rentowności BPN oraz są ograniczone do minimum niezbędnego do umożliwienia sprzedaży.
- (74) Portugalia twierdzi, że zwiększenie kapitału BPN, którego dokonano w dniu 15 lutego 2012 r., ma zagwarantować, że BPN nie doświadczy niedoboru kapitału w okresie objętym planem restrukturyzacji ze stycznia 2012 r. Zgodnie z zawartymi w planie prognozami dotyczącymi kapitału podstawowego Tier I oczekuje się, że współczynnik ten spadnie do [10–15] % w 2016 r. w przypadku scenariusza odniesienia oraz do [8–12] % w przypadku mniej korzystnego scenariusza w porównaniu z minimalnym poziomem obowiązkowym wynoszącym 10 %, który będzie obowiązywał od końca 2012 r. Portugalia utrzymuje również, że warunki sprzedaży zaproponowane przez BIC w ramach otwartego i przejrzystego procesu sprzedaży bez ustalonej ceny minimalnej stanowią minimum niezbędne do zapewnienia przyszłej rentowności BPN, ponieważ likwidacja byłaby droższym rozwiązaniem dla państwa i mogłaby zagrozić stabilności finansowej.

- (75) Portugalia twierdzi również, że zarówno byli akcjonariusze BPN, jak i sam bank w wystarczającym stopniu dzielili lub podzielą koszty procesu restrukturyzacji, zapewniając odpowiedni podział obciążenia. Poprzedni akcjonariusze BPN nie otrzymali żadnej rekompensaty w wyniku nacjonalizacji i stracili całość kapitału, który zainwestowali w bank.
- (76) Portugalia uważa jednak, że nie jest właściwe zabieganie o udział w podziale obciążenia klientów, którzy wnieśli do BPN dług podporządkowany, ze względu na szczególne okoliczności sprzedaży tych instrumentów [...]. W niektórych przypadkach z uwagi na specyfikację techniczną produktów BPN nie może odmówić klientom wypłaty odsetek w celu zwrotu kapitału.
- (77) Według Portugalii wkład BPN w proces restrukturyzacji jest również znaczny, ponieważ po nacjonalizacji zastąpił on jego zarząd, w znacznym stopniu zmieniono jego politykę handlową i zarządzania ryzykiem oraz jego działalność zostanie ograniczona o ponad 50 %.
- (78) Portugalia przyznaje, że przeniesienie aktywów do spółek celowych po wartości księgowej odbyło się powyżej rzeczywistej wartości ekonomicznej tych aktywów oraz bez wynagrodzenia dla państwa. Portugalia uważa jednak, że zapewniono wkład własny BPN poprzez nacjonalizację po cenie zerowej, po której nastąpiła gruntowna restrukturyzacja. Portugalia twierdzi, że każda korzyść, która mogła wyniknąć dla BPN z rozdziału aktywów pomiędzy spółki celowe, zostałaby częściowo odzyskana za pomocą ceny reprivatyzacji banku, którą ustalono na najwyższym możliwym poziomie. Portugalia jest również zdania, że wynagrodzenie z tytułu gwarancji państwa jest odpowiednie. Mimo że wynagrodzenie jest niższe (na poziomie 0,2 % rocznie) niż jest to wymagane dla gwarancji rządowych⁽¹⁾, każdy potencjalny dodatkowy dochód uzyskany przez BPN (lub każdy wydatek, który nie zostanie zrealizowany) w procesie restrukturyzacji będzie stanowił korzyść dla państwa, które obecnie jest właścicielem całości udziałów BPN.
- (79) W odniesieniu do podwyższenia kapitału BPN, którego dokonano w dniu 15 lutego 2012 r., Portugalia zauważa, że nie zmieni ono struktury akcjonariuszy BPN oraz że kapitał ten zostanie przynajmniej częściowo odzyskany za sprawą sprzedaży BPN, ponieważ sprzedaż przyczynia się do uniknięcia jeszcze większych kosztów likwidacji.
- (80) Portugalia uważa również, że środki przyjęte lub które mają zostać przyjęte przez państwo nie zakłócają konkurencji. Portugalia wskazuje, że udział połączonego podmiotu w rynku wyniesie mniej niż 1 % ([0–1] % udziału w rynku w sektorze bankowym, 14 pozycja pod względem udzielania kredytów klientom i 15 pozycja pod względem depozytów). Ponadto jest mało prawdopodobne, aby środki te wywarły niekorzystny wpływ na wejście zagranicznych banków na rynek krajowy, na co wyraźnie wskazuje fakt, iż sam BIC należy do angolskiej grupy finansowej. Portugalia uważa również, że nie istnieje żadna pokusa nadużycia, ponieważ bank znacjonalizowano, jego zarząd usunięto, jego akcjonariusze nie uzyskali żadnej rekompensaty, a bank poddano gruntownej restrukturyzacji.
- (81) Ponadto Portugalia twierdzi, że liczba środków podjętych w ramach przedmiotowego procesu byłaby odpowiednia i wystarczająca do ograniczenia jakiegokolwiek zakłócenia konkurencji. Przed nacjonalizacją obecność BPN na rynku była ograniczona (9 największy bank w Portugalii o udziałach w rynku na poziomie od [1-5] % do [1-5] % w zależności od rynku); przeprowadzono restrukturyzację banku, ograniczono jego obecność na rynku o ponad 50 % oraz ponownie skoncentrowano jego działalność na bankowości detalicznej. Do nacjonalizacji doszło bez jakiegokolwiek rekompensaty dla poprzednich akcjonariuszy, natomiast w jej następstwie zmieniono strategię handlową i politykę kontroli ryzyka BPN.
- (82) Władze portugalskie twierdzą również, że proces sprzedaży BPN był otwarty i przejrzysty. Ponadto BIC nie może wypłacać dywidendy do 2016 r. w celu zagwarantowania, że wsparcie finansowe przyznane BPN jest wykorzystywane do zapewnienia długoterminowej rentowności banku. Dzięki umowie o podziale zysków zawartej między państwem a BIC w odniesieniu do wyników powyżej [...] mln EUR państwo może odzyskać część kosztów restrukturyzacji banku. Zdaniem władz portugalskich zobowiązanie się BIC do niepowoływania się w swoich informacjach handlowych na otrzymaną pomoc państwa gwarantuje, że pomoc ta nie jest wykorzystywana ze szkodą dla konkurentów. Inne możliwe zobowiązania przewidziane w wytycznych Komisji dotyczących restrukturyzacji banków (takie jak środki na rzecz promowania otwarcia rynku, limity udziału w rynku lub zbycie dodatkowych aktywów i działalności) nie są właściwe w kontekście restrukturyzacji BPN.

5.2 Zobowiązania podjęte przez państwo portugalskie

- (83) W odniesieniu do wdrożenia planu restrukturyzacji władze portugalskie podjęły następujące zobowiązania:

Poziom kapitału

- (84) Współczynnik kapitału podstawowego Tier I BPN w dniu sprzedaży na rzecz Banco BIC nie przekroczy [10–18] %.

⁽¹⁾ Zob. w szczególności Komunikat w sprawie zastosowania zasad pomocy państwa do środków podjętych w odniesieniu do instytucji finansowych w kontekście obecnego, globalnego kryzysu finansowego, Dz.U. C 270 z 25.10.2008, s. 8.

(85) Jeżeli Banco BIC lub połączony podmiot postanowią zwrócić kredyty państwu lub jakiegokolwiek jednostce kontrolowanej przez państwo po sprzedaży, wówczas spłaca państwu kapitał związany z tymi kredytami w wysokości [10–18] % aktywów ważonych ryzykiem danych kredytów.

Kredyty zagrożone

(86) Banco BIC i połączony podmiot nie będą uprawnione do przeniesienia kredytów zagrożonych na państwo ani żadną jednostkę kontrolowaną przez państwo po [> 2013 r.].

(87) Banco BIC lub połączony podmiot przeniosą kredyty zagrożone państwu lub jakąkolwiek jednostkę kontrolowaną przez państwo na warunkach określonych w pkt (85) powyżej wyłącznie po całkowitym wyczerpaniu rezerw dostępnych w dniu sprzedaży na rachunkach BPN.

Instrumenty płynnościowe

(88) Istniejąca linia kredytowa na kwotę [150–500] mln EUR określona w umowie ramowej w związku z programem emisji papierów komercyjnych BPN i gwarantowana przez państwo nie będzie obowiązywać dłużej niż [...] lat od daty sprzedaży.

(89) Minimalne wynagrodzenie z tytułu instrumentu płynnościowego w kwocie [200–400] mln EUR, który ma zostać przyznany przez CGD na rzecz Banco BIC lub połączonego podmiotu, będzie ustalone według stopy Euribor powiększonej o [...] punktów bazowych.

(90) Do dnia 31 grudnia 2016 r. Portugalia będzie składać wniosek do Komisji o wcześniejsze zatwierdzenie przed każdym przyznaniem linii kredytowych lub udzieleniem gwarancji przez CGD lub państwo na rzecz Banco BIC lub połączonego podmiotu po sprzedaży.

Zakaz nabywania

(91) Banco BIC i połączony podmiot nie będą nabywały przedsiębiorstw do dnia 31 grudnia 2016 r., chyba że całkowita łączna cena nabycia brutto zapłacona przez Banco BIC i połączony podmiot za wszystkie takie nabycia w roku obrotowym nie przekroczy kwoty [...] mln EUR. Przy obliczaniu całkowitej łącznej ceny nabycia brutto jakiegokolwiek takiego nabycia nie będzie uwzględniane przejęcie ani przeniesienie długu w związku z takimi nabyciami.

Dług podporządkowany

(92) Do dnia 31 grudnia 2016 r. Banco BIC, połączony podmiot ani Portugalia nie będą korzystać z żadnych praw kupna w odniesieniu do długu podporządkowanego wyemitowanego przez BPN przed datą sprzedaży.

Marketing

(93) Banco BIC ani połączony podmiot nie będą powoływać się na korzystanie z pomocy państwa w swoich kampaniach marketingowych ani w informacjach dla inwestorów.

6. Ocena

6.1 Istnienie pomocy

(94) Zgodnie z art. 107 ust. 1 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej wszelka pomoc przyznawana przez państwo członkowskie lub przy użyciu zasobów państwowych w jakiegokolwiek formie, która zakłóca lub grozi zakłóceniem konkurencji poprzez sprzyjanie niektórym przedsiębiorstwom lub produkcji niektórych towarów, jest niezgodna z rynkiem wewnętrznym w zakresie, w jakim wpływa na wymianę handlową między państwami członkowskimi. Z powyższego wynika, że środek kwalifikuje się jako pomoc państwa, jeśli spełnia następujące cztery kryteria (łącznie):

— zasoby państwowe;

— selektywna korzyść;

— zakłócający wpływ na konkurencję; oraz

— wpływ na wymianę handlową między państwami członkowskimi.

6.1.1. Środki na rzecz BPN i działalności gospodarczej po sprzedaży

6.1.1.1 Środki przyznane przed nacjonalizacją

(95) Portugalia twierdzi, że środki przyznane BPN przed nacjonalizacją nie stanowią pomocy państwa. Środki te obejmują awaryjne wsparcie płynnościowe i cztery kredyty udzielone przez CGD przed nacjonalizacją BPN w październiku i listopadzie 2008 r.

Awaryjne wsparcie płynnościowe

(96) W odniesieniu do awaryjnego wsparcia płynnościowego, jak wskazały władze portugalskie w swoich uwagach dotyczących decyzji z dnia 24 października 2011 r., BP podjęło niezależną decyzję o przyznaniu BPN awaryjnego wsparcia płynnościowego przed nacjonalizacją z oprocentowaniem według stopy odsetek karnych i z zabezpieczeniem w formie gwarancji zapewnionych przez BPN, bez gwarancji państwa.

(97) W czasie przyznania instrumentu awaryjnego wsparcia płynnościowego (w dniach 17 i 27 października 2008 r.) nie podjęto żadnej decyzji w sprawie wypłacalności i nacjonalizacji BPN (ponieważ decyzje te zostały podjęte dopiero na początku listopada 2008 r.). Awaryjne wsparcie płynnościowe nie było elementem większego pakietu pomocy, ale raczej ofertą wsparcia płynności w ramach zwykłej działalności BP.

(98) Komisja uznaje zatem, że zapewnienie przez BP awaryjnego wsparcia płynnościowego na rzecz BPN nie stanowi pomocy państwa zgodnie z komunikatem bankowym ⁽¹⁾.

Kredyty udzielone przez CGD

Zasoby państwowe

(99) W odniesieniu do kredytów udzielonych przez CGD Komisja zauważa, że przed nacjonalizacją BPN bank otrzymał od CGD kredyty na łączną kwotę 315 mln EUR, a nie 235 mln EUR ⁽²⁾.

(100) Komisja zauważa, że CGD w całości należy do państwa, które mianuje członków jego rady dyrektorów. Aby ustalić, czy kredyty te można przypisać państwu, należy poddać ocenie szczególne okoliczności, w jakich zostały one udzielone, w celu określenia, czy działania CGD były podyktowane względami odbiegającymi od zwykłej praktyki handlowej. W tym celu istotne są następujące kwestie.

(101) Po pierwsze, w czasie przyznawania pierwszych trzech kredytów w październiku 2008 r. o trudnościach BPN było już powszechnie wiadomo. Według władz portugalskich BPN doświadczał problemów z płynnością od lata 2008 r., na co wskazywały istotne zmiany na stanowiskach zarządzających wyższego szczebla (dwukrotna zmiana od początku 2008 r.), audyty BPN przeprowadzone przez BP w czerwcu oraz obniżenie ratingu BPN przez agencję ratingową Moody's do Baa3 w dniu 18 lipca 2008 r. Ponadto drugiego, trzeciego i czwartego kredytu udzielono po dniu 22 października 2008 r., a zdaniem Portugalii już wtedy BPN odnotował poważny niedobór płynności. Każdy kredytodawca postępujący zgodnie ze zwykłą praktyką handlową przed udzieleniem dodatkowego kredytu zwróciłby się do BPN o podanie niezbędnych informacji na temat poziomu płynności i możliwości spłaty, dzięki czemu miałby świadomość niepewnej pozycji finansowej BPN.

(102) Po drugie, kwoty kredytów były bardzo wysokie w porównaniu z wielkością bilansu i zobowiązań BPN w owym czasie, co stanowiło dla CGD znaczną indywidualną ekspozycję wobec banku znajdującego się w trudnej sytuacji.

(103) Po trzecie, kredytów udzielono w październiku i listopadzie 2008 r. tuż po upadku Lehman Brothers w czasie, w którym rynki międzybankowe były w dużym stopniu niedostępne nawet dla najsilniejszych międzynarodowych instytucji finansowych, nie mówiąc już o bankach doświadczających poważnych problemów z płynnością.

⁽¹⁾ Komunikat w sprawie zastosowania zasad pomocy państwa do środków podjętych w odniesieniu do instytucji finansowych w kontekście obecnego, globalnego kryzysu finansowego, Dz.U. C 270 z 25.10.2008, s. 8.

⁽²⁾ Uwzględniając dokument przekazany w dniu 20 stycznia 2012 r., w którym jest mowa o kredycie w wysokości 80 mln EUR udzielonym w dniu 3 listopada 2008 r.

(104) Po czwarte, w odniesieniu do czwartego kredytu Komisja zauważa, że CGD nie tylko zarządził BPN w interesie państwa na podstawie art. 2 ust. 7 ustawy w sprawie nacjonalizacji, ale również uzyskał gwarancję państwa na podstawie art. 2 ust. 9 ustawy w sprawie nacjonalizacji w odniesieniu do wszystkich kredytów i wsparcia płynności, których mógłby udzielić BPN w kontekście nacjonalizacji i „w zastępstwie państwa”.

(105) Biorąc pod uwagę ogólną sytuację finansową i gospodarczą oraz w szczególności powszechnie znane trudności BPN, prawdopodobieństwo zapewnienia omawianego wsparcia płynności na rzecz BPN przez inną instytucję było znikome, co wyjaśnia, dlaczego władze portugalskie uznały środki w zakresie płynności ze strony CGD za środki o „szczególnym” charakterze (zob. pkt (25)).

(106) Na podstawie wszystkich tych względów Komisja stwierdza, że decyzja CGD o udzieleniu przedmiotowych kredytów BPN przed jego nacjonalizacją nie stanowiła zwykłej decyzji handlowej. Taką decyzję należy uznać za możliwą do bezpośredniego przypisania państwu. Przedmiotowe kredyty stanowią zatem zasoby państwowe.

Korzyść

(107) Ponieważ dzięki kredytom BPN mógł uzyskać płynność, której w przeciwnym razie nie byłby w stanie uzyskać na rynku, zapewniły one BPN płynność niezbędną do kontynuowania działalności i konkurowania między innymi o kredyty i depozyty na rynkach bankowych, na których był obecny.

(108) Komisja uznaje zatem, że BPN uzyskał korzyść gospodarczą.

Selektywność

(109) Przedmiotowe środki mają charakter selektywny, ponieważ przynoszą one korzyść wyłącznie BPN.

Zakłócenie konkurencji i wpływ na wymianę handlową

(110) Pomimo uwagi Portugalii, z której wynikało, że BPN zajmował dopiero dziewiątą pozycję w portugalskim sektorze bankowym przed nacjonalizacją, udzielenie kredytów przez CGD zakłóciło lub zagroziło zakłóceniem konkurencji, ponieważ stawiało BPN w korzystnym położeniu względem innych konkurujących banków, umożliwiając mu osiągnięcie płynności, której w przeciwnym razie nie byłby w stanie osiągnąć na rynku.

(111) Ponieważ BPN uzyskał kredyty w okresie, gdy prowadził działalność na poziomie krajowym, europejskim i międzynarodowym, w tym na przykład za pośrednictwem swojej francuskiej spółki zależnej, istniało zagrożenie, że środki te wpłyną również na wymianę handlową między państwami członkowskimi.

Wniosek

(112) Komisja uznaje zatem, że cztery kredyty na łączną kwotę 315 mln EUR udzielone BPN przez CGD w październiku i listopadzie 2008 r. stanowią pomoc państwa.

6.1.1.2. Środki przyznane po nacjonalizacji, niezwiązane konkretnie ze sprzedażą na rzecz BIC

(113) Komisja ustaliła już w decyzji z dnia 24 października 2011 r., że nacjonalizacja nie stanowi pomocy na rzecz akcjonariuszy BPN.

(114) Po nacjonalizacji BPN przyznano następujące środki, które nie były konkretnie powiązane ze sprzedażą na rzecz BIC:

a) gwarancję państwa na dłużne papiery wartościowe wyemitowane przez BPN i sfinansowane przez CGD, w tym obie emisje papierów komercyjnych subskrybowane przez CGD i korzystanie z instrumentów kredytowych rynku pieniężnego zapewnionych przez CGD;

b) przeniesienie aktywów i pasywów do trzech spółek celowych należących do państwa.

Gwarancja państwa na pasywa wyemitowane przez BPN

Zasoby państwowe

(115) Gwarancja państwa na papiery komercyjne wyemitowane przez BPN (i spółki celowe) oraz subskrybowane przez CGD, przyznana BPN po nacjonalizacji, była bezpośrednio finansowana przez państwo członkowskie. Ponadto na mocy art. 2 ust. 9 ustawy w sprawie nacjonalizacji wszystkie linie kredytowe lub instrumenty płynnościowe zaoferowane przez CGD na rzecz BPN (i spółek celowych) w kontekście nacjonalizacji miały być objęte gwarancją państwa portugalskiego. Nie podlega zatem dyskusji fakt, że całość finansowania przekazanego BPN (lub spółkom celowym) przez CGD po nacjonalizacji obejmuje zasoby państwowe.

(116) Ponadto należy podkreślić, że po nacjonalizacji CGD było jedynym podmiotem zapewniającym finansowanie na rzecz BPN lub spółek celowych oraz że z czasem jego ekspozycja wzrosła, ponieważ inne zobowiązania osiągały termin wymagalności i nie zostały odnowione przez pierwotnych kredytodawców ani zastąpione kredytami uzyskanymi od innych instytucji. Brak alternatywnych źródeł finansowania dla BPN nie jest zaskakujący, biorąc pod uwagę fakt, że powszechnie wiadomo o jego trudnościach finansowych i niepewnej przyszłości.

Korzyść

(117) Gwarancje państwa pozwoliły BPN uzyskać wsparcie finansowe w sytuacji, w której nie miał żadnej alternatywy na rynku.

(118) Dzięki nim BPN mógł kontynuować działalność na rynku, konkurując z innymi jego uczestnikami (nie tylko w zakresie utrzymania działalności, ale również możliwości jej rozwoju w nowych obszarach), a także wywiązać się ze zobowiązań wobec klientów i innych uczestników rynku.

(119) Na podstawie powyższego Komisja stwierdza, że gwarancje państwa przynoszą korzyść gospodarczą BPN.

Selektywność

(120) Przedmiotowe środki mają charakter selektywny, ponieważ przynoszą one korzyść konkretnemu podmiotowi – BPN. Ponadto w zakresie tej części instrumentu płynnościowego, którą kontynuowano po sprzedaży, środki te przynoszą również korzyść połączonemu podmiotowi.

Zakłócenie konkurencji i wpływ na wymianę handlową

(121) Biorąc pod uwagę pozycję BPN w portugalskim sektorze finansowym oraz fakt, że sektor finansowy jest otwarty na intensywną konkurencję na poziomie Unii, a także fakt, że BPN konkuruje z wieloma jednostkami zależnymi zagranicznych banków w Portugalii, Komisja uznaje, że wszelka korzyść wynikająca z użycia zasobów państwowych może wpływać na wewnętrzną wymianę handlową i zakłócać konkurencję w rozumieniu art. 107 ust. 1 Traktatu.

Wniosek

(122) Gwarancje państwa na rzecz BPN umożliwiły BPN otrzymanie dużej kwoty finansowania, która nie była dostępna na rynku, oraz przyniosły BPN selektywną korzyść. Środki te umożliwiły BPN pozostanie na rynku i kontynuowanie działalności bez odczuwania negatywnych skutków jego wcześniejszej sytuacji. Stanowią one pomoc państwa.

Przeniesienie aktywów do spółek celowych

Zasoby państwowe

(123) Usunięcie określonych aktywów z BPN i ich przeniesienie do spółek celowych należących w całości do państwa członkowskiego oznacza, że dane państwo członkowskie ponosi za nie pełną odpowiedzialność finansową i całe ryzyko związane z aktywami posiadanymi przez te spółki celowe, z których co najmniej niektóre mogą być niemożliwe do odzyskania. W związku z tym środki obejmujące zasoby państwowe.

Korzyść

- (124) Komisja uważa, że przeniesienie aktywów do spółek celowych przed sprzedażą według wartości księgowej wynoszącej 3,9 mld EUR (z utratą wartości szacowaną na 1,8 mld EUR) wiąże się z korzyścią dla BPN, ponieważ nie zapewniono przejrzystości *ex ante*, aktywa nie zostały wycenione według ceny rynkowej, a państwo nie otrzymało wynagrodzenia w ramach przeniesienia.
- (125) Komisja stwierdza, że przeniesienie aktywów według wartości księgowej, a nie wartości rynkowej przynosi korzyść gospodarczą BPN w porównaniu z jego konkurentami.

Selektywność

- (126) Przedmiotowe środki mają charakter selektywny, ponieważ przynoszą one korzyść konkretnemu podmiotowi – BPN.

Zakłócenie konkurencji i wpływ na wymianę handlową

- (127) Biorąc pod uwagę pozycję BPN w portugalskim sektorze finansowym oraz fakt, że sektor finansowy jest otwarty na intensywną konkurencję na poziomie Unii, a także fakt, że BPN konkuruje z wieloma jednostkami zależnymi zagranicznych banków w Portugalii, Komisja uznaje, że wszelka korzyść wynikająca z użycia zasobów państwowych może wpływać na wewnątrzunijną wymianę handlową i zakłócać konkurencję w rozumieniu art. 107 ust. 1 Traktatu.

6.1.1.3. Środki przyznane po nacjonalizacji, powiązane ze sprzedażą na rzecz BIC

- (128) Oprócz środków przyznanych po nacjonalizacji, które nie były powiązane ze sprzedażą na rzecz BIC, BPN otrzymał dodatkowe środki powiązane ze sprzedażą na rzecz BIC. Obejmują one:
- dokapitalizowanie BPN w celu sprzedaży;
 - przeniesienie dodatkowych aktywów i pasywów BPN powiązane ze sprzedażą;
 - prawo BIC do przekazania państwu kredytów zagrożonych po sprzedaży;
 - przeniesienie na państwo, w celu sprzedaży, kosztów związanych z ryzykiem sporów; oraz
 - przyznanie przez CGD instrumentu płynnościowego na rzecz połączonego podmiotu po sprzedaży oraz utrzymanie linii kredytowej w wysokości [150–500] mln EUR w odniesieniu do papierów komercyjnych, po sprzedaży, zabezpieczonych przez państwo.

Dokapitalizowanie BPN w celu sprzedaży*Zasoby państwowe*

- (129) W dniu 15 lutego 2012 r. dokonano dokapitalizowania BPN na kwotę 600 mln EUR. Środek ten został

bezpośrednio zrealizowany przez państwo oraz z wykorzystaniem zasobów państwowych w celu sprzedaży na rzecz BIC.

Korzyść

- (130) Dokapitalizowanie BPN z dnia 15 lutego 2012 r. na kwotę 600 mln EUR obliczono w taki sposób, aby w momencie sprzedaży zapewnić BPN kapitał własny w wysokości [200–400] mln EUR. W momencie składania przez BIC oferty z dnia 20 lipca 2011 r. drugą z powyższych kwot szacowano na [10–18] % kapitału podstawowego Tier I. Kwota ta znacznie przewyższa wymagane minimum kapitałowe (9 % kapitału podstawowego Tier I na koniec 2011 r. i 10 % kapitału podstawowego Tier I na koniec 2012 r.)⁽¹⁾.

- (131) Komisja uznaje, że zastrzyk kapitałowy przynosi korzyść gospodarczą w odniesieniu do BPN oraz działalności gospodarczej po sprzedaży. Korzyść ta wynika z zagwarantowania, że po dokapitalizowaniu BPN, a następnie połączony podmiot będą miały dostęp do kapitału niezbędnego w celu osiągnięcia i przekroczenia wymaganego minimum kapitałowego. Kapitał ten umożliwi BPN, oraz umożliwi połączonemu podmiotowi, uczestnictwo w rynkach i udzielanie nowych kredytów w kontekście gospodarczym, w którym inni konkurenci muszą zmniejszać udział finansowania dłużnego.

Selektywność

- (132) Przedmiotowe środki mają charakter selektywny, ponieważ przynoszą one korzyść wyłącznie konkretnemu podmiotowi, tj. BPN oraz połączonemu podmiotowi, który będzie kontynuować działalność gospodarczą po sprzedaży.

Zakłócenie konkurencji i wpływ na wymianę handlową

- (133) Portugalia twierdzi, że po nacjonalizacji BPN nadal zmniejszał swój udział w rynku oraz że udział w rynku połączonego podmiotu wyniesie mniej niż 1 % pod względem kredytów udzielanych klientom, środków klientów lub produktów bankowych oraz mniej niż 2 % na którymkolwiek z rynków właściwych. Przedmiotowe środki zakłócają jednak konkurencję lub grożą jej zakłóceniem, ponieważ stawiają BPN i połączony podmiot po sprzedaży na rzecz BIC w korzystnym położeniu względem konkurencyjnych banków. Nadwyżka kapitału połączonego podmiotu zabezpiecza działalność gospodarczą przed ryzykiem inwestycyjnym, które dotyka innych konkurentów. Zwiększa ona również prawdopodobieństwo, że dodatkowa płynność będzie dostępna dla obu beneficjentów, oraz może ułatwić przyszły rozwój BPN i połączonego podmiotu w kontekście gospodarczym, w którym inni konkurenci prowadzący działalność w Portugalii muszą zmniejszać udział finansowania dłużnego.

⁽¹⁾ Zob. dokument „Aviso de Banco de Portugal n° 3/2011”, w którym zobowiązuje się instytucje kredytowe do osiągnięcia na zasadzie skonsolidowanej współczynnika kapitału podstawowego Tier I w wysokości 9 % do dnia 31 grudnia 2011 r.

(134) Biorąc pod uwagę pozycję BPN w portugalskim sektorze finansowym oraz fakt, że sektor finansowy jest otwarty na intensywną konkurencję na poziomie Unii, a także fakt, że BPN konkuruje z wieloma jednostkami zależnymi zagranicznych banków w Portugalii, Komisja uznaje, że wszelka korzyść wynikająca z użycia zasobów państwowych może wpływać na wewnętrzną wymianę handlową oraz zakłócać konkurencję w rozumieniu art. 107 ust. 1 Traktatu.

Wniosek

(135) Dokapitalizowanie BPN w wysokości 600 mln EUR, którego dokonano w lutym 2012 r., stanowi pomoc państwa.

Przeniesienie dodatkowych aktywów i pasywów z BPN powiązane ze sprzedażą

(136) Do środków przyznanych w związku ze sprzedażą na rzecz BIC należy prawo BIC do żądania przeniesienia, przed zamknięciem, innych aktywów i pasywów BPN, takich jak kredyty udzielone instytucjom kredytowym lub rzeczowe aktywa trwałe i aktywa finansowe. Obejmują one również prawo BIC do przenoszenia depozytów po cenach na poziomie [...] punktów bazowych powyżej właściwej stopy referencyjnej lub do otrzymania od państwa różnicy w postaci wynagrodzenia za takie depozyty.

Zasoby państwowe

(137) Usunięcie z BPN określonych kredytów i pasywów (w tym depozytów) wybranych przez BIC bezpośrednio finansuje państwo członkowskie. Wszystkie pozycje usuwane z BPN zostaną przeniesione według wartości księgowej do spółek celowych, które w całości należą do państwa członkowskiego, albo – w przeciwnym razie – będą podlegać jego odpowiedzialności finansowej. Tym samym państwo członkowskie będzie ponosiło obciążenia finansowe związane z zarządzaniem i dysponowaniem tymi aktywami i pasywami. Ponadto państwo członkowskie będzie musiało sfinansować różnicę między mającymi zastosowanie odsetkami od depozytów a progiem cenowym wynoszącym [...] punktów bazowych powyżej stopy referencyjnej.

Korzyść

(138) Komisja uważa, że przeniesienie dodatkowych aktywów i pasywów do spółek celowych przed sprzedażą wiąże się z korzyścią dla BPN i połączonego podmiotu, ponieważ nie zapewniono przejrzystości *ex ante*, aktywa nie zostały wycenione według ceny rynkowej, a państwo nie otrzymało wynagrodzenia w ramach przeniesienia.

(139) Komisja stwierdza, że przeniesienie aktywów według wartości księgowej, a nie wartości rynkowej przynosi korzyść gospodarczą BPN i połączonego podmiotu w porównaniu z jego konkurentami. BIC mógłby dowolnie wybrać aktywa do usunięcia na warunkach

umowy ramowej, a aktywa te ani nie zostałyby wycenione według wartości rynkowej, ani państwo nie otrzymałoby za nie zwrotu. Wręcz przeciwnie – w stopniu, w jakim wariant ten zmniejsza aktywa ważone ryzykiem BPN, doprowadziłby on do wzrostu współczynnika kapitałowego banku, a w rezultacie do zwiększenia jego zdolności do udzielania nowych kredytów i uczestnictwa w rynku. Po sprzedaży korzyść zostałaby przeniesiona na połączony podmiot.

(140) Wynagrodzenie ze strony państwa z tytułu różnicy między mającymi zastosowanie odsetkami od depozytów a progiem cenowym wynoszącym [...] punktów bazowych powyżej stopy referencyjnej eliminuje koszt, który BPN musiałyby ponieść w normalnych okolicznościach, a w związku z tym stanowi korzyść dla BPN.

Selektywność

(141) Przedmiotowe środki mają charakter selektywny, ponieważ przynoszą one korzyść wyłącznie na rzecz konkretnego podmiotu, którym jest BPN, oraz działalności gospodarczej, która będzie kontynuowana po sprzedaży.

Zakłócenie konkurencji i wpływ na wymianę handlową

(142) Przedmiotowe środki zakłócają konkurencję lub grożą jej zakłóceniem, ponieważ stawiają BPN i połączony podmiot po sprzedaży na rzecz BIC w korzystnym położeniu względem konkurencyjnych banków – dzięki nim BPN, w odróżnieniu od pozostałych konkurentów, nie musi zmniejszać udziału finansowania dłużnego, a tym samym BPN i połączony podmiot mogą udzielać większej liczby kredytów dla gospodarki.

(143) Biorąc pod uwagę pozycję BPN w portugalskim sektorze finansowym oraz fakt, że sektor finansowy jest otwarty na intensywną konkurencję na poziomie Unii, a także fakt, że BPN konkuruje z wieloma jednostkami zależnymi zagranicznych banków w Portugalii, Komisja uznaje, że wszelka korzyść wynikająca z użycia zasobów państwowych może wpływać na wewnętrzną wymianę handlową oraz zakłócać konkurencję w rozumieniu art. 107 ust. 1 Traktatu.

Wniosek

(144) Przeniesienie dodatkowych aktywów i pasywów (w tym depozytów) z bilansu BPN do spółek celowych przed sprzedażą stanowi pomoc państwa.

Prawo BIC do przeniesienia na państwo kredytów zagrożonych po sprzedaży

(145) BIC ma prawo do odsprzedaży w terminie [...] miesięcy kredytów, które są zagrożone od co najmniej [...] dni (do maksymalnie [...] % wartości nominalnej całego portfela kredytów wybranego przez BIC po odliczeniu istniejących depozytów), oraz za kwotę przekraczającą poziom tworzenia rezerw ([...] mln EUR).

Zasoby państwowe

- (146) Prawo BIC do usuwania dodatkowych aktywów i pasywów z bilansu po sprzedaży bezpośrednio finansuje państwo członkowskie. Wszystkie pozycje usuwane z BPN zostaną przeniesione według wartości księgowej do spółek celowych, które w całości należą do państwa członkowskiego, albo – w przeciwnym razie – będą podlegać jego odpowiedzialności finansowej. Tym samym państwo członkowskie ponosiłoby obciążenia finansowe związane z zarządzaniem i dysponowaniem tymi aktywami.

Korzyść

- (147) Zdaniem Komisji możliwość usuwania kredytów zagrożonych po sprzedaży sprawia, że BPN i połączony podmiot mogą rozszerzać swoją działalność i udzielać większej liczby kredytów w kontekście gospodarczym, w którym inni konkurenci prowadzący działalność w Portugalii muszą zmniejszać udział finansowania dłużnego. W istocie, gdyby utrzymano ten sam poziom kapitału własnego, współczynnik kapitałowy banku wzrósłby dzięki usunięciu kredytów zagrożonych i ograniczeniu aktywów ważonych ryzykiem. W rezultacie zwiększyłaby się zdolność banku do udzielania nowych kredytów i uczestnictwa w rynku.
- (148) Połączony podmiot również będzie miał przewagę nad swoimi konkurentami, gdyż borykają się oni z utratą wartości aktywów niższej jakości, którą muszą pokryć, ograniczając dostępny kapitał na udzielanie nowych kredytów. W odróżnieniu od konkurentów połączony podmiot nie będzie musiał ograniczać kapitału regulacyjnego wskutek tego rodzaju utraty wartości oraz malejącej wartości portfela kredytów.
- (149) Ponadto wariant, zgodnie z którym BIC zwraca państwu kredyty zagrożone nie później niż w terminie [...] od daty sprzedaży, może doprowadzić do zmiany aktywów ważonych ryzykiem BPN oraz osiągnięcia wyższego poziomu kapitału podstawowego Tier I niż poziom [10–18] % wskazany w ofercie BIC z dnia 20 lipca 2011 r. Komisja odnotowuje zobowiązanie Portugalii w tym zakresie, zgodnie z którym, jeżeli BIC lub połączony podmiot postanowią zwrócić kredyty państwu lub jakiegokolwiek jednostce kontrolowanej przez państwo po sprzedaży, wówczas spłacą państwu kapitał związany z tymi kredytami w wysokości [10–18] % aktywów ważonych ryzykiem danych kredytów oraz dodatkowo przeniosą kredyty zagrożone i spłacą kapitał związany z tymi kredytami państwu dopiero po całkowitym wyczerpaniu rezerw dostępnych w dniu sprzedaży na rachunkach BPN.

Selektywność

- (150) Przedmiotowy środek ma charakter selektywny, ponieważ przynosi korzyść wyłącznie na rzecz konkretnego podmiotu, którym jest BPN, oraz działalności gospodarczej, która będzie kontynuowana po sprzedaży.

Zakłócenie konkurencji i wpływ na wymianę handlową

- (151) Przedmiotowy środek zakłóca konkurencję lub grozi jej zakłóceniem, ponieważ stawia BPN i połączony podmiot po sprzedaży na rzecz BIC w korzystnym położeniu względem konkurencyjnych banków – dzięki niemu BPN, w odróżnieniu od pozostałych konkurentów, nie musi zmniejszać udziału finansowania dłużnego, a tym samym BPN i połączony podmiot mogą udzielać większej liczby kredytów dla gospodarki.
- (152) Biorąc pod uwagę pozycję BPN w portugalskim sektorze finansowym oraz fakt, że sektor finansowy jest otwarty na intensywną konkurencję na poziomie Unii, a także fakt, że BPN konkuruje z wieloma jednostkami zależnymi zagranicznych banków w Portugalii, Komisja uznaje, że wszelka korzyść wynikająca z użycia zasobów państwowych może wpływać na wewnątrzunijną wymianę handlową oraz zakłócać konkurencję w rozumieniu art. 107 ust. 1 Traktatu.

Wniosek

- (153) W przypadku braku zobowiązania do zwrotu kapitału powiązanego z kredytami przedmiotowy środek może umożliwiać BPN i połączonemu podmiotowi dokonywanie zmiany aktywów ważonych ryzykiem banku po sprzedaży z mocą wsteczną. W rezultacie nastąpiłby proporcjonalny wzrost kapitalizacji banku. Tym samym środek przynosi korzyść bankowi i zakłóca konkurencję z innymi konkurentami. Środek stanowi pomoc państwa.

Przeniesienie na państwo ryzyka sporów*Zasoby państwowe*

- (154) Przeniesienie na państwo ryzyka sporów BPN stanowi pasywa, które przejmuje państwo.

Korzyść

- (155) Przejmując pasywa od BPN, państwo przyznaje korzyść na rzecz BPN i połączonego podmiotu w porównaniu z ich konkurentami, którzy muszą uwzględnić równoważne pasywa we własnym bilansie.

Selektywność

- (156) Przedmiotowy środek ma charakter selektywny, ponieważ przynosi korzyść wyłącznie konkretnemu podmiotowi (BPN i połączonemu podmiotowi powstałemu wskutek sprzedaży na rzecz BIC).

Zakłócenie konkurencji i wpływ na wymianę handlową

- (157) Środek zapewnia wsparcie kapitałowe dla BPN i połączonemu podmiotowi w sytuacji braku alternatywy na rynku oraz w przypadku, gdy inni konkurenci muszą uwzględnić tego rodzaju pasywa we własnym bilansie.

(158) Biorąc pod uwagę pozycję BPN w portugalskim sektorze finansowym oraz fakt, że sektor finansowy jest otwarty na intensywną konkurencję na poziomie Unii, a także fakt, że BPN konkuruje z wieloma jednostkami zależnymi zagranicznych banków w Portugalii, Komisja uznaje, że wszelka korzyść wynikająca z użycia zasobów państwowych może wpływać na wewnątrzunijną wymianę handlową oraz zakłócać konkurencję w rozumieniu art. 107 ust. 1 Traktatu.

Wniosek

(159) Przedmiotowy środek zapewnia wsparcie kapitałowe i stanowi pomoc państwa.

Przyznanie przez CGD instrumentu płynnościowego na rzecz połączonego podmiotu po sprzedaży oraz utrzymanie linii kredytowej w wysokości [150–350] mln EUR w odniesieniu do papierów komercyjnych na rzecz BPN

Zasoby państwowe

(160) Należy uznać, że przyznanie instrumentu płynnościowego w wysokości [150–350] mln EUR na rzecz połączonego podmiotu po sprzedaży oraz utrzymanie linii kredytowej w wysokości [150–500] mln EUR w odniesieniu do papierów komercyjnych przez CGD na rzecz BPN po sprzedaży można przypisać państwu, zważywszy na szczególne okoliczności, w których doszło do przyznania tych środków.

(161) Po pierwsze, CGD w całości należy do państwa, które mianuje członków jego rady dyrektorów. Jak stwierdzono w pkt (100) i (24), CGD został wyznaczony na mocy prawa do zarządzania BPN oraz uzyskał gwarancję państwa na podstawie art. 2 ust. 9 ustawy w sprawie nacjonalizacji w odniesieniu do wszystkich kredytów i wsparcia płynności, których mógłby udzielić BPN w kontekście nacjonalizacji i „w zastępstwie państwa”. Gwarancja ta ma nadal zastosowanie do linii kredytowej w wysokości [150–500] mln EUR.

(162) Po drugie, decyzje o przyznaniu instrumentu płynnościowego i linii kredytowej nie zostały podjęte niezależnie przez CGD, lecz stanowiły część warunków sprzedaży wynegocjowanych między BIC a władzami portugalskimi.

(163) Zarówno przyznanie przez CGD instrumentu płynnościowego w wysokości [200–400] mln EUR na rzecz połączonego podmiotu po sprzedaży, jak i utrzymanie przez CGD linii kredytowej w wysokości [150–500] mln EUR w odniesieniu do papierów komercyjnych po sprzedaży można zatem przypisać państwu członkowskiemu.

Korzyść

(164) Dzięki przedmiotowym środkom BPN i połączony podmiot zyskują łatwy i tani dostęp do płynności.

(165) W odniesieniu do linii kredytowej w wysokości [200–400] mln EUR przyznanej BIC przez CGD Komisja zauważa, że zapewni ona margines bezpieczeństwa w odniesieniu do pozycji płynności połączonego podmiotu na wypadek wystąpienia odpływu depozytów po sprzedaży. CGD nie przyznało tego rodzaju linii kredytowej żadnemu innemu podmiotowi poza przedmiotowym połączonym podmiotem. Linia kredytowa stanowi zatem korzyść gospodarczą dla połączonego podmiotu.

(166) Utrzymanie zabezpieczonej gwarancją państwa linii kredytowej w wysokości [150–500] mln EUR do [...] w odniesieniu do bieżącego programu emisji papierów komercyjnych również przynosi BPN i połączonemu podmiotowi przewagę nad ich konkurentami pod względem dostępu do płynności.

Selektywność

(167) Przedmiotowe środki mają charakter selektywny, ponieważ przynoszą korzyść wyłącznie konkretnemu podmiotowi (BPN i połączonemu podmiotowi powstałemu wskutek sprzedaży na rzecz BIC).

Zakłócenie konkurencji i wpływ na wymianę handlową

(168) Korzyść przyznana BPN i połączonemu podmiotowi po sprzedaży zakłóca konkurencję, tym bardziej że koszty finansowania zewnętrznego na rynkach finansowych są obecnie wysokie.

(169) Biorąc pod uwagę pozycję BPN w portugalskim sektorze finansowym oraz fakt, że sektor finansowy jest otwarty na intensywną konkurencję na poziomie Unii, a także fakt, że BPN konkuruje z wieloma jednostkami zależnymi zagranicznych banków w Portugalii, Komisja uznaje, że wszelka korzyść wynikająca z użycia zasobów państwowych może wpływać na wewnątrzunijną wymianę handlową oraz zakłócać konkurencję w rozumieniu art. 107 ust. 1 Traktatu.

Wniosek

(170) Przyznanie przez CGD instrumentu płynnościowego w wysokości [200–400] mln EUR na rzecz połączonego podmiotu po sprzedaży oraz utrzymanie linii kredytowej w wysokości [150–500] mln EUR w odniesieniu do papierów komercyjnych na rzecz BPN stanowi pomoc państwa.

6.1.1.4 Ewentualna pomoc dla nabywcy

(171) Zgodnie z pkt 49 komunikatu bankowego, aby zagwarantować, że pomoc nie zostanie udzielona nabywcy instytucji finansowej sprzedawanej przez państwo, należy zadbać o to, by przestrzegane były określone warunki, w szczególności o to, aby: proces sprzedaży miał charakter otwarty, przejrzysty, niedyskryminacyjny i bezwarunkowy; sprzedaż następowała na warunkach rynkowych oraz aby państwo dążyło do uzyskania jak najwyższej ceny za sprzedawane aktywa i zobowiązania.

(172) Jeżeli chodzi o pierwszy wymóg, to chociaż proces sprzedaży rozpoczęto jako otwartą i bezwarunkową procedurę przetargową, wiążąca oferta złożona przez BIC nie była ofertą ostateczną pod względem szeregu istotnych aspektów proponowanej transakcji, w tym pod względem ostatecznego zakresu aktywów i pasywów BPN, które BIC zamierzał nabyć, oraz dokładnej liczby przejmowanych oddziałów i liczby zatrzymanych pracowników. Wszystkie te aspekty omówiono w trakcie późniejszych negocjacji dwustronnych między władzami portugalskimi a BIC i podsumowano w umowie ramowej z dnia 9 grudnia 2011 r. Nawet umowa ramowa nie jest ostateczna pod względem dokładnego zakresu, w jakim bank zostaje nabyty. W szczególności w umowie tej nie określa się aktywów i pasywów, które przejmie BIC, pomimo wyraźnego stwierdzenia, że w momencie sprzedaży BPN będzie posiadać kapitał własny w wysokości [200–400] mln EUR. Innymi słowy, ani w ofercie BIC z dnia 20 lipca 2011 r., ani w umowie ramowej nie precyzuje się przedmiotu zakupu dokonywanego przez BIC, jednak w obu dokumentach ustala się dokładną jego cenę.

(173) W związku z tym należy zauważyć, że umowa ramowa nie powinna odbiegać od warunków wiążącej oferty BIC z dnia 20 lipca 2011 r. poprzez przyznawanie dodatkowych korzyści na rzecz BIC lub połączonego podmiotu. W istocie, zważywszy na stosunkowo luźne warunki wiążącej oferty z lipca 2011 r., BIC mógł z łatwością uzyskać od państwa dodatkowe ulgi na przykład poprzez zmniejszenie zakresu aktywów i pasywów, które faktycznie nabywa. Tego rodzaju dodatkowe ulgi skutkowałyby wyższym współczynnikiem kapitału podstawowego Tier I niż wskazuje na to oferta BIC z lipca 2011 r., nie naruszając przy tym warunków procesu sprzedaży.

(174) Komisja z zadowoleniem przyjmuje zatem zobowiązanie Portugalii do ograniczenia poziomu kapitalizacji BPN w dniu sprzedaży do [10–18] % kapitału podstawowego Tier I zgodnie ze wskazaniami zawartymi w ofercie BIC. Dodatkowe zobowiązanie ze strony Portugalii, zgodnie z którym BIC spłaci kapitał związany z wszelkimi kredytami zagrożonymi zwróconymi przez niego państwu lub spółce będącej własnością państwa po sprzedaży, gwarantuje, że poziom kapitału podstawowego Tier I nie ulegnie nadmiernemu zwiększeniu po sprzedaży.

Zasoby państwowe

(175) Jak wykazano w sekcji 6.1.1.3, wszystkie środki związane ze sprzedażą na rzecz BIC obejmują zasoby państwowe.

Korzyść

(176) Ponieważ ani w ofercie BIC z dnia 20 lipca 2011 r., ani w umowie ramowej nie określono kapitału podstawowego Tier I (w obu dokumentach wskazuje się jedynie bezwzględną wartość kapitału, który BPN ma posiadać w momencie sprzedaży, nie uwzględniając posiadanych przez bank aktywów ważonych ryzykiem ani prawa BIC do wyboru aktywów i pasywów, które mają zostać prze-

niesione do spółek celowych przed sprzedażą), Komisja zauważa, że BPN może ostatecznie osiągnąć wyższy współczynnik kapitału podstawowego Tier I od poziomu wskazanego w ofercie. Zgodnie z informacjami przedstawionymi przez władze portugalskie [10–18] % kapitału podstawowego Tier I stanowi poziom kapitału wskazany w ofercie BIC z dnia 20 lipca 2011 r.

(177) Komisja zauważa jednak, że Portugalia zobowiązała się do ograniczenia poziomu kapitalizacji BPN w dniu sprzedaży do [10–18] % kapitału podstawowego Tier I zgodnie ze wskazaniami zawartymi w ofercie BIC. Dzięki temu państwo będzie mogło uzyskać maksymalną cenę za sprzedawane aktywa i pasywa. Zobowiązanie to jest konieczne do zagwarantowania, że żadna korzyść nie zostanie przyznana na rzecz BIC.

(178) Ponadto korzystając z prawa do przeniesienia na rzecz państwa dalszych kredytów zagrożonych po sprzedaży, BIC mógłby jeszcze bardziej zmniejszyć zakres działalności banku, zwiększając tym samym współczynnik kapitału podstawowego Tier I dla połączonego podmiotu do poziomu wyższego niż poziom wskazany w ofercie BIC z dnia 20 lipca 2011 r. Mogłoby to przynieść dodatkową korzyść na rzecz BIC. Dodatkowe zobowiązanie ze strony Portugalii, zgodnie z którym BIC spłaci kapitał związany z wszelkimi kredytami zagrożonymi zwróconymi przez niego państwu lub spółce będącej własnością państwa po sprzedaży, gwarantuje, że poziom kapitału podstawowego Tier I nie ulegnie dalszemu zwiększeniu po sprzedaży. To dodatkowe zobowiązanie jest konieczne, aby uniknąć przyznania korzyści na rzecz BIC.

Selektywność

(179) Przedmiotowe środki mają charakter selektywny, ponieważ przynoszą korzyść konkretnemu podmiotowi, mianowicie BIC, oraz pośrednio połączonemu podmiotowi.

Zakłócenie konkurencji i wpływ na wymianę handlową

(180) Biorąc pod uwagę pozycję BPN w portugalskim sektorze finansowym oraz fakt, że sektor finansowy jest otwarty na intensywną konkurencję na poziomie Unii, a także fakt, że BPN konkuruje z wieloma jednostkami zależnymi zagranicznych banków w Portugalii, Komisja uznaje, że wszelka korzyść wynikająca z użycia zasobów państwowych może wpływać na wewnątrzunijną wymianę handlową oraz zakłócać konkurencję w rozumieniu art. 107 ust. 1 Traktatu.

Wniosek

(181) Ze względu na zobowiązania podjęte przez Portugalię, Komisja może wywnioskować, że ostateczne wyniki procesu, w tym elementy uzgodnione z BIC w umowie ramowej, nie zmieniły wyniku procedury przetargowej oraz że proces sprzedaży nie przynosi BIC żadnej korzyści.

6.1.2 Ilościowe określenie pomocy

- (182) BPN i połączony podmiot, który będzie kontynuował działalność gospodarczą BPN, korzystały z szeregu środków pomocy państwa, które podsumowano poniżej.

Tabela 1

Środki pomocy przyznane BPN i połączonemu podmiotowi

Opis	Kwota w mln EUR
a) Kredyty udzielone przez CGD przed nacjonalizacją	315
b) Przeniesienie aktywów o wartości 3,9 mld EUR do spółek celowych przed rozpoczęciem procedury przetargowej	1 800–4 000
c) Zastrzyk kapitałowy dokonany przez państwo w dniu 15 lutego 2012 r.	600
d) Instrumenty płynnościowe przyznane przez CGD na rzecz BPN (od dnia 31 grudnia 2011 r.)	[150-500]
w tym objęte bezpośrednią gwarancją państwa	[200-400]
e) Instrumenty płynnościowe wymagane przez BIC dla połączonego podmiotu,	
w tym utrzymanie istniejącego programu emisji papierów komercyjnych	400
w tym nowy instrument płynnościowy	300

- (183) Po pierwsze, należy zauważyć, że nie wszystkie powyższe środki pomocy należy uznać za skumulowane, ponieważ według władz portugalskich niektóre środki zastąpiono innymi (przykładowo początkowe kredyty udzielone przez CGD przed nacjonalizacją zastąpiono papierem komercyjnym wyemitowanym przez BPN po nacjonalizacji).
- (184) Środki b) i c) obejmują albo zastrzyki kapitałowe, albo są równoważne zastrzykom kapitałowemu. Wynoszą one co najmniej 3 mld EUR lub około 50 % bilansu BPN sprzed nacjonalizacji. Ponadto łączna kwota gwarancji państwa na program emisji papierów komercyjnych przyznana przez Portugalię na rzecz BPN od czasu nacjonalizacji wynosi 5 mld EUR, z czego na dzień 31 grudnia 2011 r. wykorzystano 4,5 mld EUR.
- (185) Ponadto BIC ma prawo do przeniesienia depozytów po cenach przekraczających [...] punktów bazowych lub do uzyskania od państwa wynagrodzenia z tytułu różnicy, którego koszt Portugalia szacuje na około [...] EUR. Ponadto przeniesienie na państwo kosztów związanych

ze sporami oraz przeniesienie w kontekście sprzedaży dodatkowych aktywów i pasywów, w tym kredytów zagrożonych, z bilansu BPN do spółek celowych stanowi dodatkową pomoc, którą Portugalia uznała za niewymierną.

6.2 Zgodność różnych środków pomocy z rynkiem wewnętrznym: zastosowanie art. 107 ust. 3 lit. b) TFUE

- (186) W art. 107 ust. 3 lit. b) Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej upoważnia się Komisję do stwierdzenia zgodności pomocy z rynkiem wewnętrznym, jeżeli ma ona na celu „zaradzenie poważnym zaburzeniom w gospodarce państwa członkowskiego”.
- (187) Komisja przyznaje, że globalny kryzys finansowy może powodować poważne zaburzenia w gospodarce państwa członkowskiego oraz że środki wspierające banki mogą zaradzić tym zaburzeniom. Analizę tę potwierdzono w komunikacie bankowym, komunikacie o dokapitalizowaniu⁽¹⁾, komunikacie w sprawie aktywów o obniżonej jakości⁽²⁾ i komunikacie w sprawie restrukturyzacji⁽³⁾. Komisja podtrzymuje swoje stanowisko, że pomoc państwa można zatwierdzić na podstawie art. 107 ust. 3 lit. b) Traktatu, biorąc pod uwagę ponowne wystąpienie warunków skrajnych na rynkach finansowych. Komisja potwierdziła ten pogląd, przyjmując komunikat w sprawie przedłużenia z 2011 r., w którym przedłuża się stosowanie zasad pomocy państwa w odniesieniu do środków wsparcia na rzecz banków w kontekście kryzysu finansowego na okres po dniu 31 grudnia 2011 r.⁽⁴⁾
- (188) Kryzys finansowy i gospodarczy szczególnie mocno uderzył w Portugalię. Jego skutki w różnych decyzjach Komisji⁽⁵⁾ w sprawie zatwierdzenia środków przyjętych przez władze portugalskie w celu zwalczania kryzysu finansowego. Ponadto należy wziąć pod uwagę trudną sytuację gospodarczą i finansową, która doprowadziła Portugalię do złożenia w dniu 7 kwietnia 2011 r. oficjalnego wniosku o udzielenie międzynarodowej pomocy, w wyniku którego w dniu 17 maja 2011 r. podpisano protokół ustaleń.

⁽¹⁾ Dz.U. C 10 z 15.1.2009, s. 2.

⁽²⁾ Komunikat Komisji w sprawie postępowania z aktywami o obniżonej wartości we wspólnotowym sektorze bankowym, Dz.U. C 72 z 26.3.2009, s. 1.

⁽³⁾ Komunikat Komisji w sprawie przywrócenia rentowności i oceny środków restrukturyzacyjnych stosowanych w sektorze finansowym w dobie kryzysu zgodnie z regulami pomocy państwa, Dz.U. C 195 z 19.08.2009, s. 9.

⁽⁴⁾ Komunikat Komisji w sprawie stosowania reguł pomocy państwa w odniesieniu do środków wsparcia na rzecz banków w kontekście kryzysu finansowego, Dz.U. C 356 z 6.12.2011, s. 8.

⁽⁵⁾ Decyzja Komisji z dnia 29 października 2008 r. w sprawie pomocy państwa nr NN60/2008 – Portugalski system gwarancji, Dz.U. C 9 z 14.1.2009, i sprostowanie, Dz.U. C 25 z 31.1.2009, przedłużona decyzją Komisji z dnia 22 lutego 2010 r. w sprawie pomocy państwa nr N51/2010, Dz.U. C 96 z 16.4.2010, przedłużona dalej decyzją Komisji z dnia 23 lipca 2010 r. w sprawie pomocy państwa nr N315/2010, Dz.U. C 283 z 20.10.2010, przedłużona dalej decyzją Komisji z dnia 21 stycznia 2011 r. w sprawie pomocy państwa nr SA.32158, Dz.U. C 111 z 9.4.2011, oraz przedłużona dalej decyzją Komisji z dnia 21 grudnia 2011 r. w sprawie pomocy państwa nr SA.34034, dotychczas nieopublikowana.

(189) Zdaniem Komisji niekontrolowany upadek BPN pociągnąłby za sobą poważne konsekwencje dla gospodarki portugalskiej. Środki te można zatem ocenić na podstawie art. 107 ust. 3 lit. b) Traktatu.

6.3 Zgodność z rynkiem wewnętrznym na podstawie komunikatu w sprawie restrukturyzacji

(190) W komunikacie w sprawie restrukturyzacji określa się zasady pomocy państwa mające zastosowanie do restrukturyzacji instytucji finansowych w dobie kryzysu. Zgodnie z komunikatem w sprawie restrukturyzacji, aby restrukturyzacja instytucji finansowej w kontekście obecnego kryzysu finansowego była zgodna ze wspólnym rynkiem na mocy art. 107 ust. 3 lit. b) Traktatu, musi ona:

- (i) prowadzić do przywrócenia rentowności banku;
- (ii) uwzględniać wystarczający wkład własny beneficjenta (podział obciążenia);
- (iii) uwzględniać wystarczające środki służące ograniczeniu zakłócenia konkurencji.

6.3.1 Rentowność

(191) Punkty 9 i 10 komunikatu w sprawie restrukturyzacji stanowią, że państwo członkowskie powinno przedstawić kompleksowy i szczegółowy plan restrukturyzacji zawierający pełne informacje dotyczące modelu działalności. W planie należy także podać przyczyny problemów instytucji finansowej i inne możliwości poza proponowanym planem restrukturyzacji.

(192) W planie restrukturyzacji należy wykazać, że strategia banku opiera się na spójnej koncepcji oraz że bank odzyskał długoterminową rentowność bez udziału na pomocy państwa.

(193) W pkt 17 komunikatu w sprawie restrukturyzacji potwierdza się, że sprzedaż (części) instytucji finansowej stronie trzeciej może pomóc przywrócić długoterminową rentowność. W przedmiotowym przypadku Komisja zauważa, że władze portugalskie zdecydowały o sprzedaży BPN w drodze procedury przetargowej. W rezultacie działalność bankowa zostanie sprzedana BIC po dokonaniu pewnych dostosowań, zaś wybrane aktywa zostaną przeniesione do spółek celowych, tak aby je z czasem upłynnić. Komisja musi zatem ocenić, czy działalność bankowa BPN, która stanie się elementem działalności nabywcy (połączony podmiot), będzie rentowna.

(194) W decyzji z dnia 24 października 2011 r. Komisja wskazała, że nie otrzymała planu operacyjnego, w którym skutecznie wykazano by rentowność BPN jako podmiotu połączonego z BIC, przez co nie mogła sformułować

wniosku w tym względzie. Portugalia przedstawiła szczegółowy plan operacyjny w odniesieniu do BPN połączonego z BIC w postaci planu restrukturyzacji ze stycznia 2012 r. (w tym dodatkowe informacje dotyczące działalności i rentowności przedstawione w dniu 3 lutego 2012 r.).

(195) Zgodnie z planem restrukturyzacji ze stycznia 2012 r. część BPN sprzedawana BIC ma znacznie mniejszą sumę bilansową, wynoszącą około [...] mld EUR, w porównaniu z sumą bilansową BPN w momencie nacjonalizacji.

(196) Łącznie z aktywami BIC połączony podmiot będzie w posiadaniu łącznych aktywów o wartości około [...] mld EUR.

(197) W momencie sprzedaży na rzecz BIC bilans BPN zawiera jedynie bardziej rentowną działalność i najlepsze aktywa banku. W szczególności wyczyszczono przeniesiony do BIC portfel kredytów, a większość aktywów nie płynnych przeniesiono do spółek celowych.

(198) Na pasywa BPN składają się głównie depozyty detaliczne wynoszące 1 669 mln EUR i długi podporządkowane wynoszące 246 mln EUR.

Tabela 2

BPN po sprzedaży i po zastrzyku kapitałowym (pro forma) ⁽¹⁾

	W mln EUR
Środki pieniężne, banki centralne i instytucje kredytowe	[...]
Kredyty netto udzielane klientom	[...]
Pozostałe aktywa	[...]
AKTYWA RAZEM	[...]
Depozyty	[...]
Pozostałe zobowiązania	[...]
Dług podporządkowany	[...]
PASYWA RAZEM	[...]
Kapitał własny	[...]
PASYWA I KAPITAŁ RAZEM	[...]

⁽¹⁾ Dokument przekazany przez Portugalię z dnia 17 lutego 2012 r., załącznik II.

- (199) BIC będzie kontynuował realizację środków w zakresie restrukturyzacji wprowadzonych już przez tymczasowych administratorów, eliminując konkretne przyczyny problemów BPN.
- (200) Jak wskazano w pkt (24) powyżej, zarząd został w całości zastąpiony. Ze względu na szczególne okoliczności, które doprowadziły do nacjonalizacji BPN, a w szczególności na szereg domniemanych przypadków nadużyć finansowych popełnionych przez poprzedni zarząd banku, nowy zarząd wszczął szereg postępowań sądowych⁽¹⁾ w obronie interesów banku. Całkowicie zmieniono procedurę oceny ryzyka banku w celu wdrożenia najlepszych praktyk.
- (201) Nowi administratorzy BPN skoncentrowali się również na optymalizacji struktury kosztów i przyjęli szereg inicjatyw służących zmniejszeniu kosztów operacyjnych. W okresie od grudnia 2008 r. do grudnia 2010 r. koszty operacyjne zmniejszono o około [...] mln EUR, a koszty zatrudnienia – o około [...] mln EUR.
- (202) Zgodnie z planem restrukturyzacji ze stycznia 2012 r. strategia BIC polega na skoncentrowaniu się na podstawowej działalności detalicznej oraz na wykorzystaniu sieci BPN, tak aby stać się bankiem referencyjnym wspierającym transakcje handlowe i finansowe między Portugalią a Angolą.
- (203) Plan ten opiera się na uzasadnionych założeniach makroekonomicznych, z uwzględnieniem bieżącej sytuacji na rynkach w Portugalii oraz prognozy gospodarczej wskazującej na utrzymanie się recesji do 2014 r.
- (204) Z prognoz finansowych wynika, iż nawet w ramach scenariusza warunków skrajnych oczekuje się, że na koniec okresu restrukturyzacji (w dniu 31 grudnia 2016 r.) połączony podmiot powinien być w stanie pokryć swoje koszty i osiągnąć zwrot z kapitału własnego na poziomie około [1–10] %.
- (205) Oczekiwana wartość wstępnego kapitału regulacyjnego będzie znacznie wyższa od minimalnych wymogów kapitałowych, a współczynnik kapitału podstawowego Tier I osiągnie poziom około [10–18] % dzięki zastrzykowi kapitałowemu ze strony państwa.
- (206) Oczekuje się, że w wyniku znacznego zastrzyku kapitałowego dokonanego przez państwo prognozowane współczynniki kapitałowe banku w trakcie i na koniec okresu restrukturyzacji utrzymają się na poziomie przekraczającym wymogi minimalne, a tym samym zabezpieczą wypłacalność banku. Zgodnie z planem operacyjnym przedstawionym przez Portugalię i odzwierciedlonym w planie restrukturyzacji ze stycznia 2012 r. w ramach scenariusza odniesienia kapitał podstawowy Tier I wyniesie na koniec okresu restrukturyzacji (w dniu 31 grudnia 2016 r.) [8–12] %, czyli nieznacznie powyżej minimalnych wymogów regulacyjnych ustalonych przez BP na poziomie 10 % na okres od grudnia 2012 r.⁽²⁾, natomiast w ramach scenariusza warunków skrajnych – nieco poniżej tego poziomu ([7–11] %), jak pokazano na wykresie 1 dołączonym do pkt (207).
- (207) Oczekuje się, że rozwój ten będzie wynikał głównie z konieczności wdrożenia planu operacyjnego określonego w planie restrukturyzacji ze stycznia 2012 r. poprzez udzielanie większego wolumenu kredytów dla gospodarki oraz ze skutków ujemnych wyników w pierwszych latach funkcjonowania planu restrukturyzacji. Zasadniczo ujemne wyniki będą spowodowane utrzymującą się wysoką strukturą kosztów banku w porównaniu z wielkością jego działalności, w połączeniu z kosztem restrukturyzacji, którą przeprowadzi BIC.

Wykres 1

Prognozy dotyczące połączonego podmiotu BPN/BIC w ramach scenariusza odniesienia na lata 2012–2016

[...]

- (208) Jeżeli chodzi o płynność, plan operacyjny opiera się głównie na depozytach z prognozowanym wzrostem w wysokości około [1–10] % rocznie. Zdaniem Komisji stabilne finansowanie połączonego podmiotu za pomocą depozytów jest ważnym elementem planu restrukturyzacji. Biorąc pod uwagę niewielki rozmiar połączonego podmiotu i jego potencjał wzrostu, prognozy w zakresie zmian wysokości depozytów są wiarygodne.
- (209) Jednocześnie Komisja uważa, że w celu zapewnienia rentowności połączonego podmiotu nie powinna zaistnieć żadna zachęta do zastępowania depozytów finansowaniem hurtowym. Podobnie ważne jest, aby wynagrodzenie z tytułu instrumentu płynnościowego wymagane przez BIC w celu zrekompensowania ewentualnego odpływu depozytów zostało zwiększone co najmniej do poziomu stopy Euribor powiększonej o [...] punktów bazowych. Zobowiązanie Portugalii w tym względzie jest niezbędne do zapewnienia zgodności pomocy na restrukturyzację z rynkiem wewnętrznym, biorąc pod uwagę fakt, że [...] posiada znaczną kwotę depozytów, które podlegają obecnie wynagrodzeniu powyżej stopy Euribor powiększonej o [...] punktów bazowych, tj. poziomu, na którym BIC może zdecydować o nieutrzymywaniu tych depozytów. Jeżeli wynagrodzenie z tytułu nowych linii kredytowych nie zostałoby ustalone na poziomie stanowiącym dla BIC zachętę do utrzymania poziomu depozytów zgodnego z prognozami zawartymi w planie restrukturyzacji ze stycznia 2012 r., BIC mógłby się skłaniać do zastąpienia depozytów tańszym finansowaniem ze strony CGD. Tego rodzaju zastąpienie mogłoby poprawić dochodowość połączonego podmiotu w perspektywie krótkoterminowej, jednocześnie zmniejszyłoby jednak szanse przywrócenia jego rentowności.

⁽¹⁾ W tym 45 pozwów przeciwko byłemu zarządowi BPN – 25 postępowań cywilnych i 20 postępowań kryminalnych.

⁽²⁾ Zob. zawiadomienie Banco de Portugal z dnia 10 maja nr 3.2011, Diário da República nr 95, seria II.

- (210) W tym względzie należy również zauważyć, że linia kredytowa przyznana według stopy Euribor powiększonej o [...] punktów bazowych jest w dalszym ciągu korzystniejsza od warunków, które BIC ma szansę uzyskać na rynku. Chociaż nie przedstawiono Komisji żadnego porównywalnego punktu odniesienia w postaci podobnych transakcji zawieranych na rynku, Komisja wyraża wątpliwość, czy na rynku byłaby dostępna linia kredytowa o takim czasie trwania i takiej samej wielkości, nawet gdyby zastosowano wyższe poziomy oprocentowania. Ponadto Komisja uważa, że wskazane jest ustalenie wysokości wynagrodzenia z tytułu kredytów przyznanych przez CGD [...] według [...] miesięcznej stopy Euribor powiększonej o [...] punktów bazowych.
- (211) Na podstawie powyższego wątpliwości Komisji co do rentowności BPN zostały rozwiązane.

6.3.2 Ograniczenie pomocy do minimum i podział obciążenia

- (212) W komunikacie w sprawie restrukturyzacji zaznacza się, że odpowiedni wkład ze strony beneficjenta jest konieczny, aby ograniczyć pomoc do minimum oraz usunąć zakłócenia konkurencji i pokusy nadużycia. W tym celu: a) należy ograniczyć koszty restrukturyzacji i kwotę pomocy oraz b) wnieść znaczny wkład własny.
- (213) Zasady dotyczące wkładu własnego banku będącego beneficjentem na etapie restrukturyzacji określono w sekcji 3 komunikatu w sprawie restrukturyzacji. W sekcji tej wymaga się, aby (i) pomoc na restrukturyzację była ograniczona do minimum wystarczającego do pokrycia kosztów niezbędnych do przywrócenia rentowności; (ii) bank będący beneficjentem w jak największym zakresie wykorzystywał zasoby własne w celu sfinansowania restrukturyzacji, na przykład poprzez sprzedaż aktywów; oraz (iii) koszty związane z restrukturyzacją w odpowiednim stopniu ponosili również inwestorzy, bilansując straty dostępnym kapitałem i ponosząc odpowiednią opłatę z tytułu interwencji państwa. Cel podziału obciążenia jest dwojaki: ograniczenia zakłóceń konkurencji i pokusy nadużyć⁽¹⁾.
- (214) W planie restrukturyzacji należy wyraźnie wykazać, że pomoc została ograniczona do niezbędnego minimum. Koszty związane z restrukturyzacją powinno zatem ponosić nie tylko państwo, ale w maksymalnym stopniu powinni je również ponosić inwestorzy banku. Innymi słowy, wkład własny banku i właścicieli jego kapitału w restrukturyzację powinien być jak największy. Pomoc na restrukturyzację należy ograniczyć do pokrycia tylko tych kosztów, które są konieczne do przywrócenia rentowności. Oznacza to, że nie należy przekazywać przedsiębiorstwu zasobów państwowych, które zostałyby wykorzystane na finansowanie działań zakłócających rynek, niezwiązanych z procesem restrukturyzacji, takich jak np. nabycia⁽²⁾.

Ograniczenie pomocy do minimum

- (215) W odniesieniu do ograniczenia pomocy do minimum w pkt 23 komunikatu w sprawie restrukturyzacji wskazuje się, że pomoc na restrukturyzację należy ograniczyć do pokrycia tylko tych kosztów, które są konieczne do przywrócenia rentowności.
- (216) W tym celu Komisja musi poddać ocenie: po pierwsze twierdzenie władz portugalskich, że koszty związane ze sprzedażą BPN na rzecz BIC są niższe od kosztów, które poniosłaby Portugalia w przypadku likwidacji BPN; a po drugie kwestię, czy pomoc przyznaną na restrukturyzację BPN ograniczono do niezbędnego minimum.

Porównanie sprzedaży z kontrolowaną likwidacją

- (217) W decyzji z dnia 24 października 2011 r. Komisja zakwestionowała szereg aspektów ilościowego porównania dwóch przedstawionych wówczas przez Portugalię scenariuszy.
- (218) W planie restrukturyzacji ze stycznia 2012 r. Portugalia przedstawiła zaktualizowane porównanie tych dwóch scenariuszy i dokonała zmiany swoich początkowych założeń w celu rozwiązania głównych obaw wyrażonych przez Komisję w decyzji z dnia 24 października 2011 r. dotyczących ewentualnych kosztów przeprowadzenia kontrolowanej likwidacji. Dokładniej mówiąc, Portugalia odniosła się do redukcji wartości kredytów i traktowania posiadaczy obligacji podporządkowanych.
- (219) W szczególności Portugalia przedstawiła dodatkowe informacje oraz alternatywny punkt odniesienia dotyczący przyjętego przez nią założenia w odniesieniu do redukcji wartości do wartości księgowej w wysokości 30–50 % w przypadku sprzedaży kredytów. Portugalia przedstawiła również ostateczne dane liczbowe dotyczące kredytów ostatecznie przyjętych przez BIC, których kwota nie była znana w momencie dokonywania wstępnego porównania w dniu 17 lutego 2012 r. Ponadto Portugalia usunęła ze scenariusza zakładającego kontrolowaną likwidację koszty związane z wynagrodzeniem na rzecz określonych posiadaczy obligacji podporządkowanych, jak określono w pkt (221).
- (220) Komisja jest zdania, że z uwagi na obecną sytuację gospodarczą i znaczne zmniejszenie udziału finansowania dłużnego sektora bankowego zastosowanie redukcji wartości w przypadku sprzedaży portfela kredytów jest uzasadnione. Ponadto w przypadku konieczności utrzymywania kredytów do momentu ich zapadalności państwo musiałoby ponosić koszty finansowania i ryzyko kredytowe do terminu zapadalności. Komisja może zatem zaakceptować szacunkową niższą redukcję wartości przedstawioną przez Portugalię, tj. redukcję wartości w wysokości [20–50] %.

⁽¹⁾ Zob. pkt 22 komunikatu w sprawie restrukturyzacji.

⁽²⁾ Zob. sprawa T-17/03 *Schmitz-Gotha Fahrzeugwerke GmbH* przeciwko Komisji [2006] Zb.Orz. s. II-1139.

- (221) Jeżeli chodzi o posiadaczy obligacji podporządkowanych, Komisja przyjmuje, że na łączną kwotę 245 mln EUR składają się różne emisje. Możliwe, że [...]. Portugalia stwierdziła, że po ocenie prawnej warunków każdej emisji [...].
- (222) W tabeli 3 przedstawiono przegląd szacunku wpływów/odpływów z uwzględnieniem zmienionych założeń, o których mowa w pkt (219)-(221) powyżej. W ramach tego szacunku uwzględniono jedynie koszty krańcowe związane z dwoma przedmiotowymi scenariuszami (a nie koszty już poniesione) i oparto się na danych bilansowych BPN w momencie sprzedaży na rzecz BIC ⁽¹⁾.

Tabela 3

Porównanie scenariusza zakładającego sprzedaż na rzecz BIC ze scenariuszem zakładającym kontrolowaną likwidację (dane podane w mln EUR)

	Sprzedaż na rzecz BIC	Likwidacja
ODPŁYWY		
1	Płatności z tytułu finansowania na rzecz instytucji kredytowych	[...] ⁽¹⁾
2	Płatności z tytułu depozytów klientów	[...]
3	Podwyższenie kapitału	[...]
4	Posiadacze obligacji podporządkowanych z wyłączeniem emisji obligacji wieczystych – TBC	[...]
	<i>Odpływy razem</i>	[...]
WPLYWY		
5	Sprzedaż kredytów klientów (2 114 mln EUR netto z redukcją wartości w wysokości 30 %)	[...]
6	Zwrot środków pieniężnych i kredytów na rzecz instytucji kredytowych	[...] ⁽²⁾
7	Cena sprzedaży BPN	[...]
8	Premia ze sprzedaży depozytów – 2 % salda depozytów	[...]
	<i>Wpływy razem</i>	[...]
	SZACUNKOWA RÓŻNICA	[...]

⁽¹⁾ Wartość zadłużenia wobec instytucji kredytowych przejętego przez BIC przed dokonaniem zastrzyku kapitałowego przez państwo.

⁽²⁾ Wartość środków pieniężnych i kredytów na rzecz instytucji kredytowych przejętych przez BIC przed dokonaniem zastrzyku kapitałowego przez państwo.

- (223) Ogólnie mówiąc, warianty zakładające kontrolowaną likwidację, zgodnie z którymi państwo wypłaciłoby wszystkie depozyty (inne niż depozyty wierzycieli podporządkowanych posiadających obligacje wieczyste) i wypłaciłoby pełną kwotę ekspozycji wobec instytucji kredytowych, byłyby bardziej kosztowne niż sprzedaż na rzecz BIC.
- (224) Komisja dostrzega brak pewności związany z szeregiem założeń, a mianowicie możliwość odzyskania kredytów przeniesionych do BIC. Należy również uwzględnić fakt, że kontrolowana likwidacja mogłaby spowodować negatywne skutki uboczne dla zaufania do całego sektora bankowego i ratingu długu państwowego państwa członkowskiego.
- (225) Na podstawie dostępnych informacji Komisja stwierdza, że wariant zakładający restrukturyzację banku, tj. sprzedaż na rzecz BIC, przyczynia się do ograniczenia kwoty pomocy do minimum.

Ograniczenie pomocy do minimum w ramach restrukturyzacji BPN

- (226) Jak wskazano w pkt (182)–(185), BPN otrzymał znaczną kwotę pomocy zarówno przed nacjonalizacją, jak i po niej. Pomoc ta była niezbędna do utrzymania działalności banku na okres niezbędny do wdrożenia wybranego wariantu restrukturyzacji, czyli sprzedaży jego rentownych elementów na rzecz BIC i z czasem upłynnienia aktywów o obniżonej jakości. W wyniku procesu restrukturyzacji BPN przestanie istnieć jako niezależny bank. Suma bilansowa działalności w zakresie bankowości detalicznej, która zostanie przejęta przez BIC, wynosi mniej niż 35 % sumy bilansowej BPN sprzed nacjonalizacji. W panujących warunkach rynkowych środki te (w szczególności rozdział aktywów w zakresie bankowości innej niż detaliczna między spółki celowe) są silnie związane z rentownością banku pozostającego na rynku. Działalność i transakcje niewchodzące w zakres bankowości detalicznej przeniesiono do spółek celowych w celu ich likwidacji z czasem. Komisja uznaje, że znaczne opóźnienia we wdrażaniu restrukturyzacji BPN wiążą się z wyjątkowymi okolicznościami, które miały wpływ na gospodarkę portugalską i doprowadziły do podpisania protokołu ustaleń z dnia 17 maja 2011 r.
- (227) Komisji wskazała w decyzji z dnia 24 października 2011 r., że poza środkami przyznanymi BPN przed sprzedażą BIC wymaga dodatkowych środków wymienionych w pkt (56).
- (228) W decyzji z dnia 24 października 2011 r. Komisja podniosła kwestię, czy zastrzyk kapitałowy, którego żądał BIC, stanowił minimalną kwotę niezbędną do zapewnienia rentowności. Uwzględniając dostosowania bilansu, których BIC domagał się w swojej ofercie z dnia 20 lipca 2011 r., oraz sprawozdanie finansowe BPN z czerwca 2011 r., Portugalia oszacowała, że poziom kapitału wynoszący [200–400] mln EUR stanowi współczynnik kapitału podstawowego Tier I w wysokości [10–18] %.

⁽¹⁾ Dokument przekazany przez Portugalię z dnia 17 lutego 2012 r., załącznik II.

- (229) Portugalia twierdzi, że poziom kapitału jest wynikiem procedury przetargowej, jeżeli uwzględni się również cenę, którą BIC zapłaci państwu (40 mln EUR). Jest on uzasadniony kosztami ponownego ukierunkowania banku na jego podstawową działalność oraz koniecznością utrzymania wystarczającego buforu dodatkowego kapitału. Według Portugalii bufor ten jest odpowiedni do utrzymania wystarczającego poziomu kapitału własnego, zwłaszcza w początkowych latach połączenia, jeżeli uwzględni się również negatywną reputację BPN i trudną sytuację gospodarczą Portugalii.
- (230) Należy zauważyć, że zgodnie z planem restrukturyzacji ze stycznia 2012 r. szacuje się, że na koniec czwartego roku po sprzedaży współczynnik kapitałowy osiągnie [8–12] %, a w ramach scenariusza warunków skrajnych – [7–11] % (nieznacznie poniżej minimum wymaganego na mocy prawa portugalskiego wynoszącego 10 %).
- (231) Komisja może zatem stwierdzić, że poziom kapitału odpowiadający współczynnikowi kapitału podstawowego Tier I w wysokości [10–18] % jest wynikiem procedury przetargowej i jest niezbędny do zapewnienia rentowności banku na podstawie planu restrukturyzacji ze stycznia 2012 r.
- (232) Za pozytywny Komisja uznaje również fakt, że umowa ramowa zawarta z BIC obejmuje zobowiązanie ze strony BIC do niewypłacania dywidend ani innych równoważnych korzyści akcjonariuszom w związku z BPN przez okres pięciu lat. Celem tego zobowiązania jest zagwarantowanie, że kapitał wniesiony do BPN nie opuści natychmiast banku w postaci zasobów rozdzielonych między akcjonariuszy.
- (233) Aktywa ostatecznie przejęte przez BIC różnią się jednak od tych przewidzianych w ofercie BIC z dnia 20 lipca 2011 r., a ponadto BIC zastrzega sobie prawo do zwrotu kredytów, które są zagrożone. Komisja jest zatem zdania, że w celu utrzymania pomocy na minimalnym poziomie wszelkie ograniczenia aktywów ważonych ryzykiem wynikające ze zwrotu kredytów państwu powinny się wiązać z obniżeniem kapitału do [10–18] % wartości ograniczenia aktywów ważonych ryzykiem. Obniżenie kapitału może się odbyć w formie redukcji wartości księgowej kredytów zwracanych państwu.
- (234) Komisja odnotowuje sugestię BIC, że połączony podmiot mógłby utrzymać współczynnik kapitału podstawowego Tier I na poziomie [10–18] % w przypadku zwrotu kredytów zagrożonych, udzielając nowych kredytów dla gospodarki. Według Komisji taki środek nie ograniczyłby pomocy do minimum z następujących powodów. Po pierwsze, współczynnik kapitału własnego BIC przed sprzedażą będzie niższy niż [10–18] % w dniu sprzedaży. Dlatego też jak tylko BPN połączy się z BIC, poziom kapitału podstawowego Tier I połączonego podmiotu natychmiast ulegnie obniżeniu (co odzwierciedlono w planie restrukturyzacji ze stycznia 2012 r.).
- Podobnie, gdyby połączony podmiot miał utrzymać współczynnik kapitału podstawowego Tier I na poziomie [10–18] % po połączeniu, jego kapitalizacja byłaby wyższa niż kapitalizacja prognozowana przez BIC. Po drugie, w planie restrukturyzacji ze stycznia 2012 r. uwzględniono już udzielanie nowych kredytów dla gospodarki i w tym celu (bardzo wysoki) poziom kapitału podstawowego Tier I wynoszący [10–18] % uznaje się za wystarczający. Nie jest zatem konieczne przeznaczanie jeszcze większego kapitału niż ten przewidziany w planie restrukturyzacji ze stycznia 2012 r. na udzielanie nowych kredytów. W tym względzie Komisja pozytywnie ocenia zobowiązanie podjęte przez Portugalie, zgodnie z którym współczynnik kapitału podstawowego Tier I BPN w dniu sprzedaży na rzecz Banco BIC nie przekroczy poziomu [10–18] % oraz, jeżeli kredyty zagrożone zostaną przeniesione na państwo lub jakkolwiek inny podmiot kontrolowany przez państwo po sprzedaży, Banco BIC lub połączony podmiot przekazać państwu lub jakimkolwiek podmiotowi kontrolowanemu przez państwo wszelki kapitał związany z tymi kredytami do wysokości [10–18] % wartości aktywów ważonych ryzykiem kredytów.
- (235) Ponadto komunikat w sprawie restrukturyzacji stanowi, że zakaz nabywania jest konieczny do ograniczenia pomocy do niezbędnego minimum. W pkt 23 komunikatu w sprawie restrukturyzacji stwierdza się wyraźnie, że „nie należy przekazywać przedsiębiorstwu zasobów państwowych, które zostałyby wykorzystane na finansowanie działań zakłócających rynek, niezwiązanych z procesem restrukturyzacji. Na przykład, nabycia akcji innych przedsiębiorstw lub nowych inwestycji nie można finansować z pomocy państwa, chyba że jest to konieczne w celu przywrócenia rentowności przedsiębiorstwa”.
- (236) Komisja zauważa, że już w planie restrukturyzacji ze stycznia 2012 r. wskazano, że połączony podmiot stanie się podmiotem rentownym, który powinien osiągnąć zadowalający zwrot z kapitału własnego, a nawet oczekuje się, że osiągnie zyski. To przywrócenie rentowności nie opiera się na nabyciach. Wręcz przeciwnie – Komisja sądzi, że zakaz nabywania zapewni utrzymanie w banku kapitału uznawanego za niezbędny do celów restrukturyzacji, a tym samym przyczyni się do przywrócenia rentowności. W tym względzie Komisja twierdzi, że zobowiązanie Portugalii do egzekwowania zakazu nabywania jest niezbędne do zapewnienia zgodności pomocy na restrukturyzację z rynkiem wewnętrznym.

Wkład własny

- (237) Jeżeli chodzi o kwestię wkładu własnego, w komunikacie w sprawie restrukturyzacji wymaga się, aby koszty restrukturyzacji ponosiło nie tylko państwo, ale również dawni inwestorzy i byli akcjonariusze banku. Wymóg ten gwarantuje, że ratowane banki poniosą należytą odpowiedzialność za konsekwencje swoich zachowań w przeszłości, oraz tworzy odpowiednie zachęty na przyszłość.

- (238) W przedmiotowym przypadku Komisja pozytywnie ocenia fakt, że akcjonariusze stracili swoje udziały w banku bez żadnej rekompensaty. W ten sposób należycie uczestniczą oni w podziale obciążenia związanego z bankiem, którego wartość była ujemna według szacunków dwóch niezależnych podmiotów wyznaczonych przez Portugalię. Komisja pozytywnie ocenia również fakt, że rada dyrektorów BPN została zmieniona i zastąpiona w kontekście procesu nacjonalizacji.
- (239) Komisja zauważa jednak, że posiadacze obligacji podporządkowanych, będący w posiadaniu kwoty 245 mln EUR, pozostaną w prywatyzowanym banku i w dalszym ciągu mogą otrzymywać kupony.
- (240) W pkt 26 komunikatu w sprawie restrukturyzacji stwierdza się, że „nie powinny one [banki] jednak wykonywać pomocy państwa na wypłacanie wynagrodzenia z tytułu korzystania z własnych funduszy (kapitału i długów podporządkowanych), jeśli prowadzona działalność nie przynosi wystarczających zysków”.
- (241) Jeżeli chodzi o okres restrukturyzacji BPN, bank nie przestrzegał polityki Komisji w zakresie instrumentów hybrydowych, o której mowa w pkt 26 komunikatu w sprawie restrukturyzacji. W punkcie tym Komisja wyjaśniła, że w kontekście restrukturyzacji uznaniowe wyrównywanie strat (na przykład poprzez uwalnianie rezerw lub ograniczanie kapitału) przez banki będące beneficjentami w celu zagwarantowania wypłaty dywidendy i realizacji kuponów na zaległe długi podporządkowane jest zasadniczo niezgodne z celem, jakim jest podział obciążenia. Komisja zauważa, że w ramach realizacji kuponów nie przestrzegano tej zasady, co należy zrekomensować, przeprowadzając bardziej dogłębną restrukturyzację⁽¹⁾.
- (242) Według Komisji daleko idąca restrukturyzacja banku może stanowić wystarczającą rekompensatę za brak podziału obciążenia.
- (243) Ponieważ jednak bank jest obecnie w trakcie sprzedaży, konieczne jest wprowadzenie zakazu stosowania opcji kupna do dnia 31 grudnia 2016 r. w celu zapewnienia minimalnego poziomu podziału obciążenia między posiadaczami kapitału banku.
- (244) W tym względzie Komisja uznaje zobowiązanie Portugalii, zgodnie z którym do dnia 31 grudnia 2016 r. Banco BIC, połączony podmiot ani Portugalia nie będą korzystały z żadnych praw do opcji kupna w związku z długiem podporządkowanym wyemitowanym przez BPN przed datą sprzedaży, aby tym samym wspomóc proces restrukturyzacji BPN.
- Wynagrodzenie z tytułu środków pomocy*
- (245) Komisja zauważa, że wynagrodzenie z tytułu każdego ze środków pomocy wymienionych w pkt (182)–(185) powyżej, w szczególności z tytułu gwarancji, zastrzyku kapitałowego i przeniesienia aktywów do spółek celowych, nie jest zgodne z odnośnymi komunikatami Komisji.
- (246) Gwarancje państwa wyceniono na 20 punktów bazowych, czyli znacznie poniżej poziomu wynikającego ze stosowania zasad Komisji dotyczących wynagrodzenia z tytułu gwarancji państwa na pasywa wyemitowane przez instytucje finansowe.
- (247) Zastryk kapitałowy w wysokości 600 mln EUR dokonany na rzecz BPN w lutym 2012 r. wyraźnie nie wiąże się z wynagrodzeniem zgodnym z komunikatem w sprawie restrukturyzacji. W praktyce władze portugalskie nie spodziewają się otrzymać żadnego wynagrodzenia z tytułu wniesionego kapitału. Istotnie, zastryku kapitału dokonano w celu umożliwienia sprzedaży banku po ujemnej cenie.
- (248) Jeżeli chodzi o przeniesienie aktywów do spółek celowych według wartości księgowej, Komisja przyznaje, że z teoretycznego punktu widzenia przeniesienie aktywów do trzech spółek celowych ma na celu zabezpieczenie rentowności BPN i umożliwienie jego sprzedaży, niemniej przeniesienie według wartości księgowej wiąże się z pomocą, która nie jest zgodna z głównymi wymogami komunikatu w sprawie aktywów o obniżonej jakości. W szczególności przeniesienia dokonuje się według wartości księgowej, znacznie powyżej rzeczywistej wartości ekonomicznej i nie rozważa się żadnego wynagrodzenia na rzecz państwa. W komunikacie w sprawie aktywów o obniżonej jakości uznaje się, że dogłębną restrukturyzacja może zrekomensować potencjalne przypadki niespełnienia głównych kryteriów zawartych w tym komunikacie, w tym kryteriów dotyczących wyceny. Dogłębną restrukturyzacja BPN jest elementem, dzięki któremu Komisja mogłaby uznać ten środek za zgodny z komunikatem w sprawie aktywów o obniżonej jakości. Przeniesienie aktywów do spółek celowych można by zatem ocenić wspólnie z pozostałymi środkami na rzecz BPN oraz jako element daleko idącej restrukturyzacji.
- (249) Zgodnie z pkt 25 komunikatu w sprawie restrukturyzacji każde ewentualne odstępstwo od odpowiedniego podziału obciążenia przed zastosowaniem środka, przyznane wyjątkowo w fazie ratowania z uwagi na stabilność finansową, powinno zostać zrekomensowane dalszym wkładem na późniejszym etapie restrukturyzacji, na przykład w formie klauzul o wycofaniu lub bardziej dogłębnej restrukturyzacji, w tym dodatkowych środków mających na celu ograniczenie zakłócenia konkurencji.

⁽¹⁾ Zob. m.in. decyzje Komisji w sprawie nr N 61/2009, *Rescue and Restructuring of Caja Castilla la Mancha*, Dz.U. C 289 z 26.10.2010, s. 1.

(250) Według Komisji restrukturyzacja BPN jest wystarczająco dogłębna. Po pierwsze, Komisja zauważa, że jest to niewielki bank. W wyniku procesu restrukturyzacji BPN przestanie istnieć jako niezależny bank. Suma bilansowa działalności w zakresie bankowości detalicznej, która zostanie przejęta przez BIC, wynosi mniej niż 35 % sumy bilansowej BPN sprzed nacjonalizacji. Trwale usunięto działalność i transakcje niewchodzące w zakres bankowości detalicznej.

(251) Komisja może zatem stwierdzić, że podział obciążenia jest odpowiedni w świetle daleko idącej restrukturyzacji BPN.

6.3.3 Środki mające na celu ograniczenie zakłóceń konkurencji

(252) W odniesieniu do środków mających na celu ograniczenie zakłóceń konkurencji komunikat w sprawie restrukturyzacji stanowi, że charakter i forma takich środków zależą od kwoty pomocy oraz warunków i okoliczności, w jakich ją przyznano, a także od cech rynku lub rynków, na których bank będący beneficjentem pomocy będzie działał.

(253) Chociaż kwota pomocy otrzymanej przez BPN jest znaczna, należy wziąć pod uwagę niewielkie rozmiary BPN. Jak wskazano w pkt 32 komunikatu w sprawie restrukturyzacji, Komisja przeanalizuje prawdopodobny wpływ pomocy na rynki, na których bank będący beneficjentem pomocy działa po zakończeniu restrukturyzacji. W pierwszej kolejności analizie poddany zostanie rozmiar i względne znaczenie banku na rynku, na którym działa on po odzyskaniu rentowności.

(254) W tym względzie Komisja zauważa, że BPN nie będzie kontynuował działalności jako ten sam podmiot gospodarczy, który funkcjonował przed interwencją państwa⁽¹⁾. Podmiot ten poddano nacjonalizacji i gruntownej, dogłębnej restrukturyzacji. W rezultacie na rynku konkurować będzie znacznie mniejszy bank.

(255) BPN był siódmą co do wielkości instytucją finansową w Portugalii pod względem wielkości sumy bilansowej na koniec 2008 r. Od czasu nacjonalizacji bank zmniejszył się, zwłaszcza w wyniku odpływu depozytów. Od połowy 2011 r. zajmuje on 12 pozycję w rankingu, osiągając udział w rynku zarówno w zakresie depozytów, jak i kredytów na poziomie niższym niż 1 %. W okresie 2008–2011 wartość depozytów i kredytów zmalała niemal o połowę.

(256) W uwagach dotyczących decyzji z dnia 24 października 2011 r. Portugalia stwierdziła, że po pierwsze już przed nacjonalizacją udział BPN w rynku wynosił około [1–2] %. Po drugie, po nacjonalizacji BPN poddano dogłębnej

restrukturyzacji, a jego wielkość w dalszym ciągu zmniejszono. Po trzecie, nawet po połączeniu z BIC udział nowego połączonego podmiotu w rynku w Portugalii będzie mniejszy niż [< 1] %, ponieważ obecny udział BPN w rynku jest na poziomie [< 1] % zarówno w zakresie kredytów dla klientów, jak i depozytów, a udziały BIC w rynku kształtują się na poziomie rzędu [< 1] % w zakresie kredytów oraz [< 1] % w zakresie depozytów.

(257) Komisja odnotowuje również, że sprzedaż działalności bankowej w drodze procedury przetargowej dała konkurentom możliwość nabycia znaku towarowego i działalności BPN, ograniczając tym samym zakłócenia konkurencji.

(258) Komisja przychylnie ocenia również politykę w zakresie wypłaty dywidend, co opisano w pkt (56) ppkt (viii).

(259) Ponadto w pkt 44 komunikatu w sprawie restrukturyzacji wspomina się również, że banki nie powinny powoływać się na pomoc państwa jako swoją przewagę konkurencyjną, reklamując swoje oferty finansowe. Komisja pozytywnie ocenia zobowiązanie podjęte przez Portugalię, że BIC nie będzie powoływać się na korzystanie z pomocy państwa w swoich kampaniach marketingowych i informacjach dla inwestorów.

(260) W decyzji z dnia 24 października 2011 r. Komisja wyraziła wątpliwości, czy przewidziane środki są wystarczające, biorąc pod uwagę znaczną kwotę pomocy oraz fakt, że BPN otrzymał środki w zakresie dokapitalizowania, gwarancji i aktywów o obniżonej jakości, z tytułu których nie wypłacono wynagrodzenia zgodnie z wymogami właściwych komunikatów.

(261) W szczególności Komisja zauważyła, że bank będzie prowadził działalność na rynku przy współczynniku kapitału podstawowego Tier I wynoszącym [10–18] %, czyli znacznie powyżej wymaganego minimalnego poziomu wynoszącego 9 % na koniec 2011 r. i 10 % na koniec 2012 r.

(262) Ponadto BIC zażądał prawa do odsprzedania w terminie [...] miesięcy kredytów, które były zagrożone przez co najmniej [...] dni (do [...] % łącznej wartości nominalnej portfela kredytów). BIC zażądał również utrzymania pomocy na utrzymanie płynności finansowej ze strony CGD w dwóch formach. Pierwszą z nich jest utrzymanie linii kredytowej w odniesieniu do programu emisji papierów komercyjnych w wysokości do [150–500] mln EUR z trzyletnią gwarancją państwa oraz zobowiązaniem ze strony CGD do utrzymania warunków linii kredytowej do [...]. Drugą formą jest nowa linia kredytowa przyznana przez CGD na kwotę do [150–350] mln EUR w celu rekompensaty spadku wartości depozytów poniżej 1,8 mld EUR z wynagrodzeniem według stopy Euribor powiększonej o [...] punktów bazowych.

⁽¹⁾ Zob. m.in. decyzje Komisji w sprawie nr N 61/2009, *Rescue and Restructuring of Caja Castilla la Mancha*, Dz.U. C 289 z 26.10.2010, s. 1 oraz w sprawie NN 19/2009, *Restructuring aid to Dunfermline Building Society*, Dz.U. C 101 z 20.4.2007, s. 7.

- (263) Powinno to zagwarantować, że połączony podmiot nie będzie wykorzystywał pomocy państwa do rozwoju kosztem konkurentów oraz że kwestia zakłóceń konkurencji spowodowanych pomocą zostanie należycie uwzględniona.
- (264) Uwzględniając napiętą sytuację na rynku i rygorystyczne warunki nałożone na sektor bankowy przez Portugalię w wyniku zdarzeń prowadzących do podpisania protokołu ustaleń, Komisja twierdzi, że przedmiotowe instrumenty płynnościowe wywarłyby znaczny wpływ na zakres, w jakim połączony podmiot będzie w stanie konkurować na rynku z innymi podmiotami, które nie otrzymały pomocy państwa.
- (265) Pomoc państwa można zatem uznać za zgodną z rynkiem wewnętrznym, wyłącznie jeśli wdrożone zostaną dostateczne środki niedopuszczające do wykorzystania pomocy państwa na szkodę konkurentów, wśród których są tacy, którzy nie otrzymali podobnego wsparcia publicznego. Należy utrzymać równe warunki działania dla banków, które otrzymały wsparcie publiczne, oraz banków, które takiego wsparcia nie otrzymały. Pomoc państwa nie powinna zmniejszać zachęt dla podmiotów niebędących beneficjentami do konkurowania, inwestowania i innowacji ani tworzyć barier wejścia, które mogłyby osłabiać działalność transgraniczną.
- (266) Należy dopilnować, aby połączony podmiot nie zyskał przewagi konkurencyjnej wynikającej z przeniesienia ryzyka płynności na państwo oraz z przekazania kapitału.
- (267) Po pierwsze, Komisja uważa, że w celu ograniczenia zakłócenia konkurencji wynikającego z faktu, że poziom kapitału banku przekracza minimalny wymagany poziom (zob. pkt (261)), każdemu ograniczeniu aktywów ważonych ryzykiem wynikającemu ze zwrotu kredytów państwu powinno towarzyszyć odpowiadające mu obniżenie kapitału. Zobowiązanie podjęte przez Portugalię dotyczące maksymalnego poziomu kapitału BPN jest zatem niezbędne do zapewnienia zgodności pomocy na restrukturyzację z rynkiem wewnętrznym.
- (268) Po drugie, według Komisji czas trwania linii kredytowej o wartości [150–500] mln EUR związanej z programem emisji papierów komercyjnych BPN należy ograniczyć do [...] lat. Ponadto wynagrodzenie z tytułu drugiej linii powinno być bardziej zbliżone do warunków rynkowych i ustalone według stopy Euribor powiększonej o [...] punktów bazowych. Jednocześnie Portugalia powinna wnioskować do Komisji o wcześniejsze zatwierdzenie przed każdym przyznaniem linii kredytowych lub udzieleniem gwarancji przez CGD lub państwo do dnia 31 grudnia 2016 r., aby upewnić się, że ograniczenia te nie są obchodzone. W tym względzie Komisja odnotowuje podjęte przez Portugalię zobowiązania w zakresie instrumentów płynnościowych; są one niezbędne do zapewnienia zgodności pomocy na restrukturyzację z rynkiem wewnętrznym.
- (269) Po trzecie, w komunikacie w sprawie restrukturyzacji z zakłóceniami konkurencji powiązано również zakaz nabywania. W pkt 39 i 40 komunikatu wyjaśnia się, że „pomoc państwa nie może być wykorzystywana ze szkodą dla konkurentów, którzy nie dysponują podobnym wsparciem publicznym” i że „banki nie powinny wykorzystywać pomocy państwa na zakup konkurencyjnych przedsiębiorstw”. Komisja z zadowoleniem przyjmuje zobowiązanie Portugalii, o którym mowa w pkt (236), do egzekwowania zakazu nabywania do dnia 31 grudnia 2016 r.
- (270) Wreszcie prawo BIC do zwrócenia kredytów zagrożonych państwu powinno wygasnąć z dniem [...], a nie po upływie [...] miesięcy od daty sprzedaży. Komisja sądzi, że BIC miał możliwość dokonania przeglądu kredytów BPN po otwarciu procedury przetargowej, a zwłaszcza po podpisaniu umowy ramowej w dniu 9 grudnia 2011 r. Ponadto czyszczenie portfela kredytów odbyło się już dwukrotnie: wraz z przeniesieniem kredytów najbardziej wątpliwych do spółek celowych w grudniu 2010 r., a następnie w związku z żądaniem wysuniętym przez BIC jako nabywcę do otrzymania prawa do zwrócenia państwu dodatkowych kwot kredytów w celu osiągnięcia wskaźnika kredytów do depozytów na poziomie [110–150] %.
- (271) Komisja zauważa, że każda kolejna możliwość zwrotu zabezpiecza BIC przed ryzykiem związanym z pogarszającą się sytuacją gospodarczą. Wszelkie późniejsze kredyty zagrożone najprawdopodobniej będą odzwierciedlały pogorszenie się sytuacji gospodarczej, a zatem będą miały wpływ na cały sektor bankowy. Prawo BIC do zwrócenia państwu kredytów zagrożonych zakłóca konkurencję, ponieważ żaden inny bank nie będzie miał takiej możliwości. Możliwość zwrotu należy zatem ograniczyć maksymalnie do dnia [...] r. W tym względzie Komisja z zadowoleniem przyjmuje podjęte przez Portugalię zobowiązanie do przestrzegania terminu upływającego w dniu [...] r.

6.3.4 Wniosek

- (272) Jeżeli wszystkie zobowiązania opisane w sekcji 5.2 zostaną prawidłowo zrealizowane, w planie restrukturyzacji ze stycznia 2012 r. przedstawiono wystarczające dowody na przywrócenie długoterminowej rentowności połączonego podmiotu, na osiągnięcie wystarczającego podziału obciążenia oraz na podejmowanie odpowiednich środków na rzecz ograniczenia nadmiernych zakłóceń konkurencji. Komisja może zatem uznać plan restrukturyzacji ze stycznia 2012 r. za zgodny z komunikatem w sprawie restrukturyzacji.

6.3.5 Monitorowanie

- (273) W pkt 46 komunikatu w sprawie restrukturyzacji wskazano, że do celów kontroli właściwej realizacji planu restrukturyzacji państwo członkowskie jest zobowiązane do przedstawiania szczegółowych, regularnych sprawozdań. Portugalia powinna zatem przekazywać Komisji takie sprawozdania co sześć miesięcy, począwszy od daty przyjęcia niniejszej decyzji.

7. Wniosek

- (274) Komisja wyraża ubolewanie, że Portugalia niezgodnie z prawem wdrożyła pomoc państwa wymienioną w sekcji 6.1.2 „Ilościowe określenie pomocy państwa” z naruszeniem art. 108 ust. 3 Traktatu. Przedmiotową pomoc, jak również inne środki pomocy rozważane w niniejszej decyzji, można jednak uznać za zgodną z rynkiem wewnętrznym, jeżeli zostaną wdrożone zobowiązania opisane w sekcji 5.2,

PRZYJMUJE NINIEJSZĄ DECYZJĘ:

Artykuł 1

1. Następujące środki przyznane przez Portugalię stanowią pomoc państwa:

- (i) kredyty udzielone przez CGD przed nacjonalizacją;
- (ii) kredyty i instrumenty płynnościowe BPN przyznane przez CGD po nacjonalizacji, a przed sprzedażą, zabezpieczone lub niezabezpieczone wyraźną gwarancją państwa;
- (iii) przeniesienie aktywów z BPN do spółek celowych według wartości księgowej przed sprzedażą i po sprzedaży;
- (iv) zastrzyk kapitałowy dokonany przez państwo w dniu 15 lutego 2012 r.;
- (v) instrumenty płynnościowe, które na wniosek BIC mają zostać przyznane przez CGD na rzecz połączonego podmiotu;

(vi) prawo BIC do przeniesienia na państwo depozytów po cenach powyżej [...] punktów bazowych lub do uzyskania od państwa wynagrodzenia z tytułu różnicy; oraz

(vii) przeniesienia na państwo kosztów związanych ze sporami.

2. Środki pomocy określone w ust. 1 są zgodne z rynkiem wewnętrznym w świetle zobowiązań, o których mowa w sekcji 5.2.

Artykuł 2

W terminie dwóch miesięcy od daty notyfikacji niniejszej decyzji Portugalia informuje Komisję o środkach, które podjęła w celu wykonania niniejszej decyzji. Ponadto Portugalia przedstawia w terminie sześciu miesięcy od daty niniejszej decyzji szczegółowe sprawozdania zawierające informacje na temat środków podjętych w celu wykonania niniejszej decyzji.

Artykuł 3

Niniejsza decyzja skierowana jest do Republiki Portugalskiej.

Sporządzono w Brukseli dnia 27 marca 2012 r.

W imieniu Komisji
Joaquín ALMUNIA
Wiceprzewodniczący